

Finansirano od strane
Vijeća Evrope

Visoko sudsko i tužilačko vijeće BiH
Radna grupa za sigurnost pravosudnih institucija i
nosilaca pravosudnih funkcija u BiH

UNAPREĐENJE LIČNE I OPŠTE SIGURNOSTI NOSILACA PRAVOSUDNIH FUNKCIJA U BOSNI I HERCEGOVINI

**Platforma za izradu strateškog dokumenta
za unapređenje bezbjednosti pravosuđa u Bosni i Hercegovini**

Sarajevo, 4.10.2022. godine

Ovaj dokument je sačinila ekspertna radna grupa u sastavu:

Borislav Skramončin - Sudska policija FBiH

Mirzet Išerić – Sudska policija FBiH

Edis Skopak – Sudska policija FBiH

Aleksandar Milisavić– Sudska policija Republike Srpske

Konsultanti:

prof. Eldan Mujanović

Ralph Roche

Yves Roland

Izrađeno u saradnji sa Radnom grupom za sigurnost pravosudnih institucija i nosilaca pravosudnih funkcija u BiH Visokog sudskog i tužilačkog vijeća BiH i uz podršku Vijeća Evrope

Sadržaj

UVOD	6
Strateški okvir za bezbjednost pravosuđa u Bosni i Hercegovini	8
Analitički obrazac za prikupljanje informacija.....	8
IZVRŠNI SAŽETAK	13
Opšti cilj Platforme.....	13
Izrada Platforme.....	13
1. Vizija i misija Platforme, cilj dokumenta.....	13
2. Načela Platforme za izradu strateškog dokumenta.....	13
3. Analiza pravnog i strateškog okvira, institucionalnih kapaciteta i operativnih procedura.....	14
Pravni okvir koji uređuje pitanja bezbjednosti pravosuđa.....	14
4. Identifikacija strateških problema	16
SWOT analiza	16
Specifični izazovi u osiguranju NPF, članova porodice i njihove imovine	17
5. Sigurnost i zaštita nosilaca pravosudnih funkcija	18
Općenito o sigurnosti i zaštiti osoba	18
Zašto je važna sigurnost i zaštita nosilaca pravosudnih funkcija	20
Šta se poduzimalo nakon prijetnji ili napada?	20
6. Zaštita sudija i tužilaca u pravosudnim institucijama BiH	21
Zaštita sudija i tužilaca u pravosudnim institucijama FBiH.....	22
Sudska policija u Federaciji BiH	22
Federalno ministarstvo unutrašnjih poslova - Federalna uprava policije i kantonalna ministarstava unutrašnjih poslova.....	23
Kompleksnost sigurnosti sudija i tužilaca u Federaciji BiH.....	24
Zaštita sudija i tužilaca u pravosudnim institucijama RS i Sudska policija RS	25
Ministarstvo unutrašnjih poslova Republike Srpske	25
Zaštita sudija i tužilaca u pravosudnim institucijama Brčko distrikta BiH i Policija Brčko distrikta BiH.....	26
Sudska policija Brčko distrikta BiH	26
Policija Brčko distrikta BiH	26
7. Sigurnost članova uže porodice sudija i tužilaca.....	27
8. Sigurnost imovine nosilaca pravosudnih funkcija.....	28
9. Sigurnost zaposlenika u pravosudnim institucijama.....	29
Studija slučaja 1	29
Studija slučaja 2	30
10. Zaštita objekata pravosudnih institucija	30
Osiguranje zgrada pravosudnih institucija i trenutno stanje.....	31
Ulazak u zgradu pravosudnih institucija	33

Sudnice, prostorije za saslušanje osumnjičenih osoba, uredi nosilaca pravosudnih funkcija i druge prostorije	33
Uloga i aktivnosti Visokog sudskog i tužilačkog vijeća BiH	34
Studija slučaja	35
11. Zaštita svjedoka	37
Sigurnost i zaštita svjedoka	37
Zaštita svjedoka pred pravosudnim institucijama Bosne i Hercegovine	38
Zaštita svjedoka pred pravosudnim institucijama u Federacije BiH	39
Uloga Sudske policije u FBiH	39
Mjere zaštite svjedoka u Federaciji BiH.....	40
Zaštita svjedoka pred pravosudnim institucijama RS.....	40
Zaštita svjedoka pred pravosudnim institucijama BDBiH.....	41
Uloga Visokog sudskog tužilačkog vijeća BiH	41
Studija slučaja	41
Druga faza (Izrada Strategije).....	43

Lista skraćenica

BiH – Bosna i Hercegovina

FBiH – Federacija Bosne i Hercegovine

RS – Republika Srpska

BDBiH – Brčko distrikt Bosne i Hercegovine

Platforma – Platforma za izradu strateškog dokumenta za unapređenje bezbjednosti pravosuđa u Bosni i Hercegovini

SP FBiH – Sudska policija u Federaciji Bosne i Hercegovine

SP RS – Sudska policija Republike Srpske

SP BiH – Sudska policija Bosne i Hercegovine

SP BDBiH – Sudska policija Brčko distrikta Bosne i Hercegovine

MUP – Ministarstvo unutrašnjih poslova

FUP – Federalna uprava policije

EKLJP – Evropska konvencija o ljudskim pravima

NPF – Nosioci pravosudnih funkcija

SE/VE – Savjet Evrope/Vijeće Evrope

VSTS BiH/VSTV BiH – Visoki sudski i tužilački savjet Bosne i Hercegovine / Visoko sudsko i tužilačko vijeće Bosne i Hercegovine / Visoko sudbeno i tužiteljsko vijeće Bosne i Hercegovine

DKPT – Direkcija za koordinaciju policijskih tijela

SWOT – *Strengths, Weaknesses, Opportunities, Threats*

MTS – materijalno-tehnička sredstva

KDZ – kontra-diverziona zaštita

ICITAP (*International Criminal Investigative Training Assistance Program*) – Međunarodni program pomoći u kriminalističkoj obuci

UVOD

Tokom realizovanja redovnih zadataka u segmentu lične i opšte bezbjednosti nosilaca pravosudnih funkcija u BiH (u nastavku: NPF), identifikovali smo nekoliko faktora koji nepovoljno utiču na postojeći sistem bezbjednosti. Prije svega, to su:

- Nedovoljno poštovanje odredbi propisanih do sada izrađenim referentnim dokumentima, kao što su Smjernice standarda i mjera bezbjednosti pravosudnih institucija i NPF u BiH (Smjernice), Sigurnost počinje od vas (priručnik o bezbjednosti u pravosuđu), Sigurnost i pravna zaštita pravosuđa u BiH (knjiga), edukativni video materijali;
- Nedovoljna osviještenost NPF po pitanju bezbjednosti;
- Nedostatak potrebnog nivoa edukacije službenika sudskih policija u određenim segmentima rada koji se tiču ove problematike;
- Nedovoljno definisana koordinacija (u smislu razmjene informacija) između sudskih i drugih policijskih agencija u BiH, pošto se postojeći sistem odnosi na zaštitu NPF i drugih radnika suda po mjestu rada, ali i porodica i imovine NPF po mjestu boravka. Sve ovo usložnjava postojeći sistem bezbjednosti (postoje razlike u obavljanju ovih poslova među sudskim policijama);
- Manjak personalnih i materijalno-tehničkih resursa u sudskim policijama.
- Nedostatak sveobuhvatne analize rizika i prijetnji na nivou cijele BiH koja postavlja raspoložive informacije u odnos sa slikom prijetnje. Ovo bi omogućilo donošenje odluka na osnovu bolje informisanosti u pogledu prioritizacije i raspodjele sredstava;
- Nedovoljna razmjena informacija o toku istrage prijetnje prilikom realizacije zadataka pružanja zaštite;
- Nedosljedna primjena odredbi četiri donesena zakona kojima je regulisana oblast zaštite svjedoka;
- Ometanje rada pravosudnih organa lažnim dojavama o postavljanju eksplozivnih naprava;
- Sve je prisutnija pojava u praksi da javnost definiše rad pravosuđa kao loš ili neučinkovit. To izražava demonstracijama, javnim skupovima pred pravosudnim institucijama, slanjem poruka prijetećeg sadržaja koje ugrožavaju ličnu sigurnost NPF i općenito rad pravosudnih institucija u cjelini, te drugim pritiscima - što predstavlja bezbjednosni problem i izazov, a utiče i na princip nepristrasnosti pravosuđa. Iako javna okupljanja nisu sama po sebi nezakonita niti predstavljaju prijetnju, ona mogu doprinijeti nesigurnosti i sveukupnoj slici prijetnje.

Analizom uočenih problema, donesen je zaključak da je potrebno nastaviti kontinuiran rad na popravljajući trenutnog stanja. Stručni organi, koje predstavljaju sudske policije na svim nivoima u BiH, prepoznali su mogućnost da kroz projekte Savjeta/Vijeća Evrope (SE/VE), pokrenu izradu strateškog dokumenta koji bi sistemski obuhvatio stalne procjene, te uz postojeća zakonska rješenja i realizaciju stalnih zadataka, doprinio osiguranju načela pravde i vladavine prava u BiH.

U prvoj fazi planirana je izrada ove Platforme. Cilj dokumenta je analiza postojećeg stanja, identifikovanje problema, te donošenje zaključaka koji bi bili osnova za izradu Strategije unapređenja lične i opšte bezbjednosti NPF u BiH.

U izradi ovog dokumenta učestvovala su stručna lica iz sudskih policija u BiH, domaći i strani konsultanti, pripadnici SE/VE, a nakon izrade Platforme, sa njom će biti upoznati NPF koji će imati priliku da se izjasne o ovoj problematici, iznošenjem zapažanja, eventualnih problema sa kojima se susreću, te prijedlozima kako unaprijediti postojeće stanje.

U radu će se koristiti stvarni problemi sa kojima se susrećemo svakodnevno, a biće obrađivani kao studije slučaja, te će poslužiti kao osnove za donošenje konkretnih mjera, a kao dio strateškog dokumenta.

Statistički pregled upućenih prijetji i napada na NPF:

Organizaciona cjelina	Godina sa brojem slučajeva					Ukupno	Napomena
	2017.	2018.	2019.	2020.	2021.		
SP FBiH	23	16	16	17	18	90	
SP RS	2	3	3	2	1	11	
SP BiH	4	11	4	5	5	29	
	29	30	23	24	24	130	

Ovakva Platforma će predstavljati dovoljnu osnovu za izradu pomenutog strateškog dokumenta.

Strateški okvir za bezbjednost pravosuđa u Bosni i Hercegovini

Analitički obrazac za prikupljanje informacija

Nedostatak/Prepreka/ Problem koji ima implikacije za praksu	Posljedica	Koga direktno ugrožavaju posljedice identifikovanog nedostatka	Koga indirektno ugrožavaju posljedice identifikovanog nedostatka	Koji su uzroci identifikovanog nedostatka	Šta se može preduzeti da se nedostatak otkloni i postojeće stanje unaprijedi		
					Normativno	Institucionalno	Ostalo
<p>Nedovoljno postupanje po odredbama propisanim do sada izrađenim referentnim dokumentima, kao npr. Smjernice standarda i mjera bezbjednosti pravosudnih institucija i NPF u BiH (Smjernice), Sigurnost počinje od vas (priručnik), Sigurnost i pravna zaštita pravosuđa u BiH (knjiga), edukativni video materijali</p> <ul style="list-style-type: none"> - Prilikom rekonstrukcije postojećih zgrada i izgradnje novih, uključivanje službenika sudskih policija od faze idejnog rješenja - Prilikom uređenja sudnica i prostorija za saslušanje - Neadekvatne prostorije za zadržavanje lica - Zastario sistem video nadzora - Zastarjelost i nedovoljni kapaciteti KDZ sistema - Nepoštivanje pravila ulaska u zgradu - Nepostojanje adekvatnog sistema protivpožarne zaštite 	<p>Narušen sistem bezbjednosti</p> <ul style="list-style-type: none"> - Prilikom ulaska pomenutih lica na jedan ulaz stvaraju se mogućnosti direktnog kontakta NPF i drugih radnika suda sa strankama (licima koja su u vezi sa strankama), te mogućnost fizičkog ili verbalnog napada. - Neadekvatna građevinska i tehnička rješenja rezultiraju ometanjem i usložnjavanjem poslova iz domena rada sudskih policija 	<ul style="list-style-type: none"> - NPF - Drugi radnici sudova i tužilaštava - Službenike sudske policije - Lica prema kojima postupaju službenici sudske policije u okviru nadležnosti i ovlaštenja - Druga lica (vještaci, svjedoci, gosti i dr.) 	<p>Sistem pravosuđa (provođenje krivičnog postupka, dignitet suda, države, vladavine prava)</p>	<p>Pravno neobavezujući karakter Smjernica, nepostojanje pravnog osnova i ujednačene prakse za standardizovan pristup u pogledu određivanja okvira cjelokupnog sistema bezbjednosti pravosudnih institucija</p>	<p>Donošenjem strateškog dokumenta dodatno precizirati poštovanje mjera koje se odnose na segment bezbjednosti pravosuđa u cjelini</p>	<p>Jačanje uloge Radne grupe za bezbjednost NPF i drugih radnika suda VSTS-a BiH na način da bude ravnopravna drugim tijelima VSTS-a BiH sa jasnim mandatom i ovlaštenjima</p>	<p>Obezbijediti MTS i preduslove za provođenje odluka VSTS-a BiH u odnosu na sistem bezbjednosti</p>

Nedostatak/Prepreka/ Problem koji ima implikacije za praksu	Posljedica	Koga direktno ugrožavaju posljedice identifikovanog nedostatka	Koga indirektno ugrožavaju posljedice identifikovanog nedostatka	Koji su uzroci identifikovanog nedostatka	Šta se može preduzeti da se nedostatak otkloni i postojeće stanje unaprijedi		
					Normativno	Institucionalno	Ostalo
- Nepoštivanje propisanih bezbjednosnih mjera i preporuka	- Nepostupanje po bezbjednosnim uputama službenika sudske policije						
Nedovoljna upoznatost sa značajem sigurnosti NPF	Umanjen stepen bezbjednosti NPF i indirektno ugrožavanje sistema bezbjednosti objekata	<ul style="list-style-type: none"> - NPF - Drugi radnici sudova i tužilaštava - Službenici sudske policije 	<ul style="list-style-type: none"> - Lica prema kojima postupaju službenici sudske policije u okviru nadležnosti i ovlaštenja - Druga lica (vještaci, svjedoci, gosti i dr.) 	Nepostojanje ovih vidova obuke u planovima i programima obuka NPF	Provođenje zakonskih i podzakonskih normativa obuke NPF na svim nivoima	Integrisanje ovog sadržaja obuke u godišnjim planovima obuke i rada kroz Centre za edukaciju sudija i tužilaca (CEST), a u saradnji sa sudskim policijama	Po potrebi angažovanje stručnih lica srodnih agencija i drugih institucija (domaćih i stranih), a u procesu obuke
Nedostatak potrebnog nivoa edukacije službenika sudskih policija u određenim segmentima rada koji se tiču ove problematike	<ul style="list-style-type: none"> - Direktno ugrožavanje sistema bezbjednosti - Neadekvatna primjena zakonskih rješenja o nadležnostima i ovlaštenjima sudskih policija 	<ul style="list-style-type: none"> - Službenike sudske policije 	<ul style="list-style-type: none"> - NPF - drugi radnici sudova i tužilaštava - Lica prema kojima postupaju službenici sudske policije u okviru nadležnosti i ovlaštenja - Druga lica (vještaci, 	Nedovoljno provođenje naprednog nivoa obuke	Uvođenje u opšte instruktivne akte, planove osnovne permanentne obuke, posebne obuke, specijalističke kurseve, učešće na savjetovanjima seminarima i drugim vidovima obuke	Najbolji modaliteti unapređenja saradnje sa nadležnim policijskim agencijama, pravosudnim institucijama i drugim relevantnim institucijama (hitna pomoć, vatrogasci i dr.)	Organizacija zajedničkih vježbi, simulacija kriznih situacija (postavljanje eksplozivnih sredstava, evakuacija i sl.)

Nedostatak/Prepreka/ Problem koji ima implikacije za praksu	Posljedica	Koga direktno ugrožavaju posljedice identifikovanog nedostatka	Koga indirektno ugrožavaju posljedice identifikovanog nedostatka	Koji su uzroci identifikovanog nedostatka	Šta se može preduzeti da se nedostatak otkloni i postojeće stanje unaprijedi		
					Normativno	Institucionalno	Ostalo
			svjedoci, gosti i dr.)				
Nedovoljno definisana koordinacija (u smislu razmjene informacija) između sudskih i drugih policijskih agencija u BiH, pošto se postojeći sistem odnosi na zaštitu NPF i drugih radnika suda po mjestu rada, ali i porodica i imovine NPF po mjestu boravka, a što usložnjava postojeći sistem bezbjednosti (postoje razlike u obavljanju ovih poslova u sudskim policijama)	Neadekvatna bezbjednosna procjena, što rezultira neadekvatnim planom zaštite lica	<ul style="list-style-type: none"> - NPF - Porodice NPF (misli se na lica pod prijetnjom/ zaštitom) 	Službenike sudske policije	Nedosljedno sprovođenje odredbi memoranduma o saradnji	Potpisivanje detaljnijeg sporazuma o saradnji sa policijskim agencijama shodno propisanim nadležnostima	Dosljedna primjena i poštovanje odredbi sporazuma od strane svih potpisnika	
Nedovoljni personalni kapaciteti i MTS sudskih policija	Direktno ugrožavanje bezbjednosti pravosuđa	<ul style="list-style-type: none"> - NPF - Drugi radnici sudova i tužilaštava - Službenike sudske policije - Lica prema kojima postupaju službenici sudske policije u okviru nadležnosti i ovlaštenja, druga lica (vještaci, svjedoci, gosti i dr.) 	Sistem pravosuđa (provođenje krivičnog postupka, dignitet suda, države, vladavine prava)	Nedostatak finansijskih sredstava na budžetskim stavkama za popunjavanje personalnih kapaciteta i nabavku MTS-a		Potreban nivo razumijevanja izvršne vlasti za potrebe sudskih policija	

Nedostatak/Prepreka/ Problem koji ima implikacije za praksu	Posljedica	Koga direktno ugrožavaju posljedice identifikovanog nedostatka	Koga indirektno ugrožavaju posljedice identifikovanog nedostatka	Koji su uzroci identifikovanog nedostatka	Šta se može preduzeti da se nedostatak otkloni i postojeće stanje unaprijedi		
					Normativno	Institucionalno	Ostalo
Nedovoljna razmjena informacija o toku istrage prijetnje prilikom realizacije zadataka pružanja zaštite	<ul style="list-style-type: none"> - Nepotpuna bezbjednosna procjena, što rezultira neadekvatnim planom zaštite lica - Nepotrebna upotreba ljudskih i materijalnih resursa u pojedinim slučajevima pružanja zaštite 	<ul style="list-style-type: none"> - NPF - Službenike sudske policije 	Personalne i materijalno tehničke kapacitete sudske policije	Nedovoljno definisana oblast razmjene informacija između sudske policije i tužilaštva prilikom istraga prijetnji	Na osnovu strateškog dokumenta izraditi potrebne sporazume (procedure) koji bi definisali ovu oblast		
Nedosljedna primjena odredbi Zakona o zaštiti svjedoka pod prijetnjom i ugroženih svjedoka	Otkrivanje identiteta i ugrožavanje bezbjednosti zaštićenog svjedoka	Zaštićene svjedoke	<ul style="list-style-type: none"> - Službenike sudske policije - Proces koji se vodi 	Manjak iskustva u radu sa zaštićenim svjedocima	Dosljedno poštovanje odredbi Zakona	Integrisanje ovog sadržaja obuke u godišnjim planovima obuke i rada kroz Centre za edukaciju sudija i tužilaca (CEST), a u saradnji sa sudskim policijama	
Ometanje rada pravosudnih organa dojavama o postavljanju eksplozivnih naprava	<ul style="list-style-type: none"> - Prekid i odugovlačenje procesa - Izazivanje dodatnih 	Sudski procesi	Rad pravosudnih institucija	<ul style="list-style-type: none"> - Ometanje sudskih procesa - Lak način dolaska do SIM kartica (ne 	Na osnovu strateškog dokumenta predložiti	Obuka sudskih policija za dio KD pregleda (asistencija)	

Nedostatak/Prepreka/ Problem koji ima implikacije za praksu	Posljedica	Koga direktno ugrožavaju posljedice identifikovanog nedostatka	Koga indirektno ugrožavaju posljedice identifikovanog nedostatka	Koji su uzroci identifikovanog nedostatka	Šta se može preduzeti da se nedostatak otkloni i postojeće stanje unaprijedi		
					Normativno	Institucionalno	Ostalo
	finansijskih troškova			registruje se (nabavka)	zakonsko uređenje oblasti nabavke SIM kartica	nadležnim organima MUP-a)	
Sveprisutnija pojava u praksi da javnost definiše rad pravosuđa	Ugrožen sistem pravosuđa (provođenje krivičnog postupka, dignitet suda, države, vladavine prava)	Sistem pravosuđa	<ul style="list-style-type: none"> - NPF - Službenike sudske policije 	<ul style="list-style-type: none"> - Opšte nezadovoljstvo građana (subjektivno, objektivno, realno, nerealno) - Određeni slučajevi iz ranije prakse 		Definisati systemske pravce djelovanja nadležnih organa	

IZVRŠNI SAŽETAK

Opšti cilj Platforme

Opšti cilj izrade Platforme u BiH je stvoriti zajednički okvir za unapređenje sistema bezbjednosti nosilaca pravosudnih funkcija u BiH, a time omogućiti poštovanje definisanih načela funkcionisanja pravosuđa.

Izrada Platforme

Izrada Platforme realizovana je u periodu se od oktobra 2021. do septembra 2022. godine, kada je planirano da se sa Platformom upoznaju NPF koji će imati priliku da se izjasne o ovoj problematici, iznošenjem zapažanja, eventualnih problema sa kojima se susreću, te prijedlozima kako unaprijediti postojeće stanje.

Metodologija koja je korištena pri njoj izradi osmišljena je da podrži složen sistem organizacije pravosuđa u BiH, a posebno u kontekstu potrebe održavanja ovog sistema sa aspekta bezbjednosti. Obuhvatiće rad službenika svih sudskih policija u BiH, drugih institucija (MUP i dr.), domaćih i stranih konsultanata, te osoblja SE/VE.

1. Vizija i misija Platforme, cilj dokumenta

VIZIJA: Stvoriti okvir i dati podršku razvoju pokretačkih mehanizama kojim bi se izradila osnova - Platforma kao baza strateškog dokumenta, te u konačnici stvorili uslovi za nesmetano funkcionisanje NPF i pravosuđa u cjelini.

MISIJA: Izrada praktične i na zakonskim regulativama zasnovane Platforme koja je prelazni period u izradi strateškog dokumenta.

2. Načela Platforme za izradu strateškog dokumenta

- **Opšta prihvatljivost Platforme** – Izrada Platforme je osnovni preduslov za izradu dokumenta strateškog nivoa koji će predstavljati izraz opredjeljenja i spremnosti svih NPF, drugih radnika u pravosuđu, ali i drugih segmenata cijelog društva da se suoči sa izazovima koji su prijetnja bezbjednosti funkcionisanja pravosuđa u cjelini.
- **Zakornost** – usaglašenost svih ciljeva i mjera sa Ustavima i pozitivnim zakonodavstvom u BiH i međunarodno preuzetim obavezama.
- **Jedinstvo vizije** – sve mjere i aktivnosti zasnivaju se na zajednički identifikovanim izazovima povezanim sa prijetnjama prema NPF, a samim tim i prema pravosuđu u cjelini.
- **Koordinacija i saradnja** – Platforma u ovoj fazi predviđa učešće eksperata iz različitih organizacionih cjelina, stručne konsultante SE/VE.
- **Profesionalnost** – Platforma, osim polazne osnove za izradu dokumenta Strategije, podrazumijeva i konstantno unapređenje ljudskih i materijalno tehničkih resursa, te operativnih procedura u skladu sa međunarodnim standardima. Ona prepoznaje ne samo ključnu ulogu pravosuđa u osiguranju vladavine prava, nego takođe i profesionalne sudske policije u stvaranju uslova koji pravosuđu omogućavaju da funkcioniše prema najvišim evropskim standardima.
- **Međunarodna saradnja** – predviđeno je aktivno učešće domaćih, ali i stranih konsultanata, koji će svojim iskustvom, komentarima i savjetima pomoći u izradi ovog dokumenta.

- **Analitika i analiza** – periodične analize i evaluacije u izradi Platforme, realizovaće se u sklopu planiranih aktivnosti SE/VE.
- **Tajnost podataka i zaštita ličnih podataka** – svi podaci lične i operativne prirode, prikupljeni tokom izrade Platforme, biće zaštićeni, odnosno obrađeni u skladu sa zakonskim propisima u BiH.
- **Transparentnost** – Aktivnosti na izradi, te sačinjeni materijali u okviru Platforme, učiniće se dostupnim javnosti u najvećoj mogućoj mjeri, te u skladu sa zakonodavstvom BiH.
- **Zaštita ljudskih prava i osnovnih sloboda** – niti jedna od predviđenih mjera i aktivnosti ne smije se provoditi na način koji ugrožava osnovna ljudska prava i slobode.

3. Analiza pravnog i strateškog okvira, institucionalnih kapaciteta i operativnih procedura

Pravni okvir koji uređuje pitanja bezbjednosti pravosuđa

Analizirajući trenutno stanje koje se odnosi na bezbjednost NPF prepoznata je potreba stvaranja sveobuhvatnog dokumenta kojim će se postojeće stanje unaprijediti, te stvoriti uslovi za neometano funkcionisanje pravosuđa. Postojeći sistem je baziran na zakonima, te drugim podzakonskim aktima, preporukama, smjernicama, te različitim uputstvima. Iako je rad nadležnih organizacionih cjelina definisan većim brojem dokumenata, a postupanje NPF takođe definisano sa najvišeg nivoa pravosuđa u BiH (VSTS BiH), identifikovan je niz problema u funkcionisanju postojećeg sistema.

U BiH su na snazi četiri zakona koji regulišu rad sudskih policija (SP FBiH, SP RS, SP BiH i SP Brčko distrikta), kao i drugih važećih zakonskih i podzakonskih propisa kojim su utvrđene obaveze sudskih policija u odnosu na bezbjednost pravosudnih institucija i NPF u BiH.

Pomenute zakonske regulative su osnov rada sudskih policija i bitno je imati u vidu da se kroz odredbe (članove) ovih zakona jasno definiše obaveza sudskih policija u domenu bezbjednosti NPF, objekata, te drugih lica, a kako je predviđeno zakonom. Praveći paralelu između zakonskih rješenja u četiri organizacione cjeline sudskih policija u BiH, postoje određene razlike, ali one ne utiču na suštinu pitanja bezbjednosti pravosuđa u cjelini.

Sudska policija FBiH

- Zakon o sudskoj policiji u FBiH¹
- Pravilnik o načinu vršenja poslova i primjene ovlaštenja SP FBiH²
- Zakon o zaštiti svjedoka pod prijetnjom i ugroženih svjedoka³
- Pravilnik o načinu vršenja poslova SP pri provedbi mjera zaštite svjedoka pred pravosudnim insitucijama u FBiH⁴

Sudska policija Republike Srpske

- Zakon o Sudskoj policiji RS⁵

¹ „Službene novine FBiH“ br. 77/20

² „Službene novine FBiH“ br. 25/21

³ „Službene novine FBiH“ br. 36/03

⁴ Broj Su-sp-59-1/12 od 01.06.2021.g.

⁵ „Službeni glasnik RS“ broj 98/11, 57/16

- Zakon o zaštiti svjedoka u krivičnom postupku⁶
- Pravilnik o načinu vršenja poslova sudske policije prilikom provođenja mjera zaštite svjedoka pred sudovima u Republici Srpskoj⁷
- Pravilnik o primjeni ovlaštenja SP RS⁸

Sudska policija BiH

- Zakon o Sudskoj policiji BiH⁹
- Zakon o zaštiti svjedoka pod prijetnjom i ugroženih svjedoka¹⁰
- Zakon o programu zaštite svjedoka u BiH¹¹

Sudska policija BDBiH

- Zakon o Sudskoj policiji BDBiH¹²

⁶ „Službeni glasnik RS” broj 48/03

⁷ SU/SP-163/15 od 19.03.2015.g.

⁸ SU/SP-440/12 od 22.08.2012.g.

⁹ „Službeni glasnik BiH” broj 31/03, 21/03 i 18/13

¹⁰ „Službeni glasnik BiH” broj 21/03

¹¹ „Službeni glasnik BiH” broj 29/04

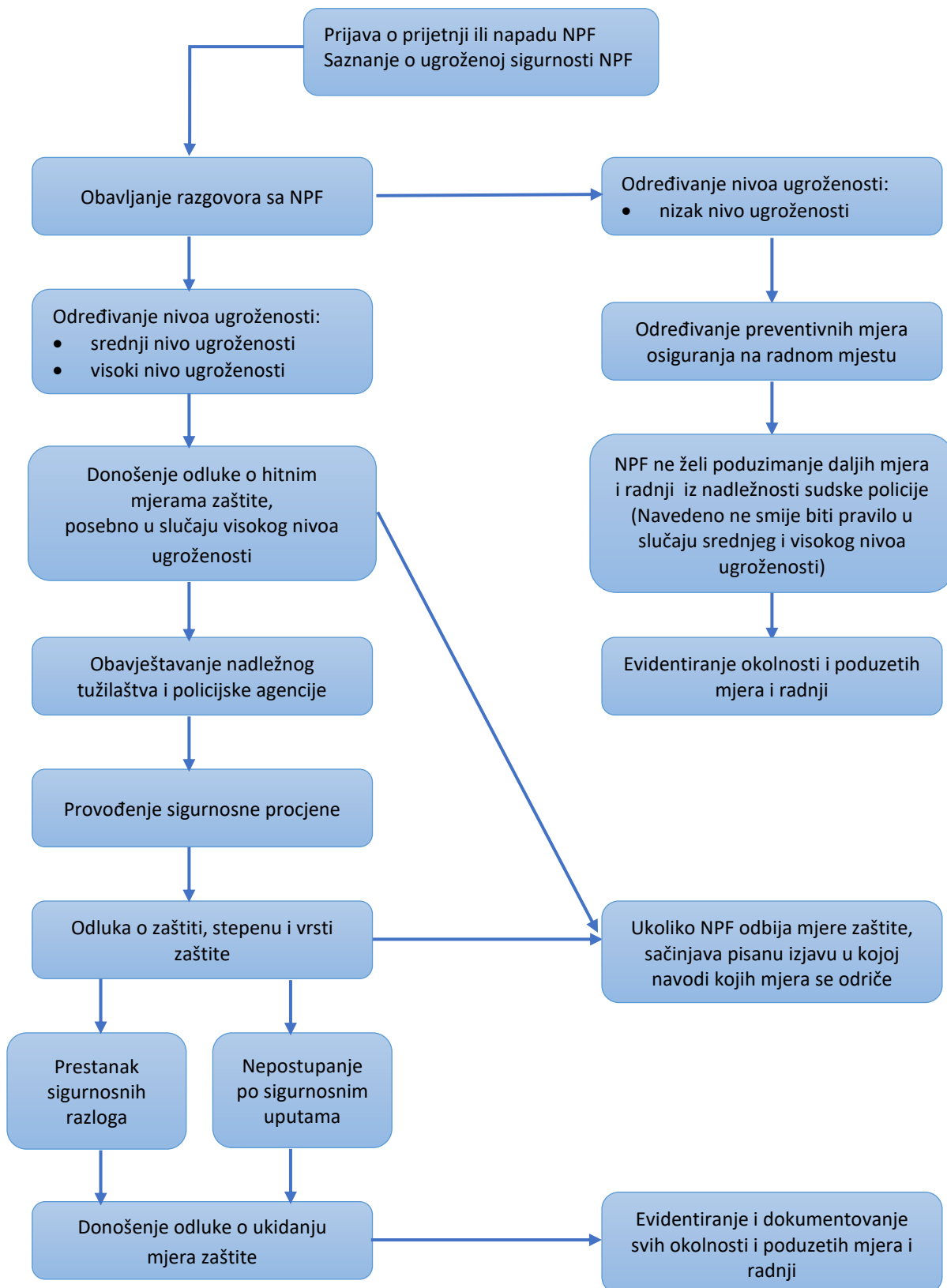
¹² „Službeni glasnik BDBiH” broj 31/09, 60/10 i 31/11

4. Identifikacija strateških problema

SWOT analiza

Snage	Slabosti
<ul style="list-style-type: none"> • Kvalitetni ljudski potencijali • Iskustvo policijskih službenika • Saradnja i komunikacija sudskih policija u BiH • Saradnja i komunikacija sa drugim policijskim agencijama u BiH • Saradnja i komunikacija sa međunarodnim organizacijama (EU, VE i dr.) • Saradnja i komunikacija sa rukovodiocima pravosudnih institucija • Lokacije organizacionih jedinica sudskih policija u BiH • Postojanje Radne grupe u okviru VSTS-a BiH koja se bavi pitanjima bezbjednosti (Radna grupa za bezbjednost pravosudnih institucija i NPF u BiH i drugih radnika suda) 	<ul style="list-style-type: none"> • Nedovoljan broj policijskih službenika • Nepostojanje zajedničkih operativnih evidencija (informacijski sistem) sudskih policija • Nedostatak MTS potrebnih za nesmetano funkcionisanje sudskih policija (u segmentu bezbjednosnog ambijenta NPF) • Lokacije zgrada pravosudnih institucija u BiH • Neuključivanje predstavnika sudskih policija u projekte rekonstrukcije ili izgradnje zgrada pravosudnih institucija • Nedostatak potrebnog nivoa obučenosti za segment bezbjednosti • Nedosljedna primjena odredbi zakona o zaštiti svjedoka • Nedovoljna informisanost NPF o segmentu sigurnosti pravosuđa • Nedefinisane procedure razmjene informacija policijskih agencija i pravosudnih institucija
Mogućnosti	Prijetnje
<ul style="list-style-type: none"> • Jačanje personalnih i materijalno-tehničkih kapaciteta sudskih policija • Uključivanje predstavnika sudskih policija u projekte rekonstrukcije ili izgradnje zgrada pravosudnih institucija • Realizacija projekta o izradi zajedničkog informacionog sistema sudskih policija • Unapređenje sistema obuke iz oblasti sigurnosti pravosuđa • Izrada potrebnih procedura koje definišu konkretne radnje u razmjeni sigurnosnih informacija između policijskih agencija i pravosudnih institucija • Dosljedna primjena zakonskih rješenja u oblasti zaštite svjedoka • Mogućnost financiranja iz EU fondova 	<ul style="list-style-type: none"> • Narušen sistem bezbjednosti pravosuđa • Neadekvatna upotreba personalnih i materijalno-tehničkih kapaciteta sudskih policija usljed nedovoljne i nepravovremene razmjene informacija • Ugrožavanje bezbjednosti zaštićenih svjedoka i službenika sudskih policija i samog sudskog procesa • Ometanje rada pravosudnih organa lažnim dojavama • Demonstracije, javna okupljanja i medijski istupi kojima se vrši pritisak na rad pravosuđa

Specifični izazovi u osiguranju NPF, članova porodice i njihove imovine

5. Sigurnost i zaštita nosilaca pravosudnih funkcija

Općenito o sigurnosti i zaštiti osoba

Definiranjem ključnih pojmova sigurnosti i zaštite dolazimo do boljeg razumijevanja situacije i lakšeg pristupa pri uspostavljanju sigurnog ambijenta i nesmetanog rada sudske vlasti kao garanta vladavine prava. Pojam sigurnosti možemo posmatrati kao pojam javne sigurnosti koja predstavlja sveobuhvatnu sigurnost unutar jedne zajednice i sigurnost pojedinaca koji unutar zajednice rade na donošenju neophodnih i bitnih odluka za nesmetano funkcionisanje te zajednice, te im je kao takvim neophodno kao uslov osigurati siguran ambijent u kojem će donesene odluke biti bez prisile i raznih drugih uticaja. Pojam sigurnosti pojedinaca, u ovom slučaju nosilaca pravosudnih funkcija, se kroz stanje mjereno stepenom ugroženosti i shodno sigurnosnim procjenama provodi kroz redovno i vanredno osiguranje, odnosno fizičku i tehničku zaštitu.

Specifični izazovi u vezi sa strateškim ciljem sudskih policija – a to je sigurnost i zaštita NPF – uključuju stalni nadzor kretanja i dešavanja u društvu, sa posebnim osvrtom na okolnosti koje ukazuju na ugrožavanje sigurnosti NPF. Sa druge strane, to iziskuje budnost sudskih policija da budu spremne odgovoriti preventivnim i represivnim mjerama fizičke i tehničke zaštite i podizanjem visokog nivoa stepena sigurnosti. Tokom posljednjih nekoliko godina, obim i nasilni karakter krivičnih djela koja su se našla pred sistemom pravosudnih institucija u BiH su znatno složeniji i u većem obimu. U tom kontekstu mislimo na osumnjičena ili optužena lica koja se terete za teška krivična djela kao što su: organizovani kriminal, trgovina drogom, trgovina ljudima, ubistva, nanošenje teških tjelesnih ozljeda i sl., te su uočena djela nasilnog karaktera i upućenih prijetnji prema NPF koji vrše procesuiranje počinitelja.

Aktivnosti sudskih policija na stvaranju sigurnosnog ambijenta NPF se dodatno komplikuju kada se vrše poslovi osiguranja objekata pravosudnih institucija prilikom javnih okupljanja i demonstracija građana. Takav slučaj je bio npr. u februaru 2014. godine, kada su angažovani svi personalni i materijalno-tehnički kapaciteti kako bi se zaštitili objekti i izvršila evakuacija NPF na sigurnu lokaciju. Ovdje govorimo prvenstveno o sudskim policijama koje su shodno pozitivnim zakonskim propisima zadužene za sigurnost NPF, a čiji personalni i materijalno-tehnički kapaciteti nisu dovoljni da odgovore na slična dešavanja. Također kao primjer mogu poslužiti slučajevi u pojedinim sudskim predmetima koji se vode pred pravosudnim institucijama u BiH, gdje građani javnim okupljanjima i demonstracijama koje se održavaju u neposrednoj blizini objekata pravosudnih institucija vrše svojevrsni negativni pritisak na pravosuđe i upućuju prijetnje NPF, uzvikivanjem parola ili pisanjem grafita. U vezi sa navedenim slučajevima, kao nova pojava primijećeno je i upućivanje prijetnji i komunikacija tekstovima neprimjerenog sadržaja na društvenim mrežama (Facebook, Instagram i dr.), te slanje *e-mailova* na službene *e-mail* adrese NPF.

Ovdje je bitno razjasniti granicu između garantovane slobode okupljanja i izražavanja mišljenja i ugrožavanja sigurnosti nekog lica. Praksa međunarodnih sudova, poput Evropskog suda za ljudska prava je postavila standard slobode izražavanja prema kojem su javne ličnosti dužne da trpe i tolerišu kritiku više nego ostali građani, naročito kada se ona odnosi na javnu funkciju koju obavljaju. Isto je potvrđeno i presudom Evropskog suda za ljudska prava u predmetu *Handyside protiv Ujedinjenog Kraljevstva* broj 5493/72 iz 1986. godine. Zaštita slobode izražavanja prema Evropskoj konvenciji (član 10.) podrazumijeva slobodu izražavanja, što uključuje slobodu mišljenja, slobodu primanja i prenošenja informacija i ideja, bez miješanja javne vlasti i bez obzira na granice. Ograničenje slobode izražavanja predviđa se pod uslovima predviđenim u stavu 2. istog člana, što podrazumijeva ograničenje ili sankciju predviđenu zakonom i koje su neophodne u demokratskom društvu u interesu nacionalne sigurnosti, teritorijalnog integriteta ili javne sigurnosti, sprečavanje nereda ili krivičnih djela, zaštite zdravlja i morala, ugleda ili prava drugih,

sprečavanja širenja povjerljivih informacija ili u interesu očuvanja autoriteta i nepristranosti sudstva.¹³

Važno je konstatovati da je sloboda posjedovanja mišljenja osnovna pretpostavka za druge slobode garantovane članom 10. Nadalje, ova sloboda uživa gotovo apsolutnu zaštitu u smislu da se moguće restrikcije izložene u stavu 2. ne primjenjuju. Kako je naveo i Komitet ministara Savjeta Evrope, "sva ograničenja ovog prava smatraju se nespojivima sa prirodom demokratskog društva".¹⁴

Dakle, uzimajući u obzir navedeno dolazimo do zaključka o kompleksnosti i složenosti cjelokupne situacije i aktivnosti, te položaja u kojem se sudske policije nalaze prilikom osiguranja NPF i stvaranja sigurnosnog ambijenta. Sigurnosnim procjenama upućenih prijetnji NPF koje provode sudske policije, tretiraju se one prijetnje koje su izgledne, odnosno one prijetnje koje moraju sadržavati aspekte ozbiljnosti i ostvarivosti prijetnje.

Sve veća dostupnost i sposobnost tehnologije i informacija istovremeno je izazov i prilika za efikasnu zaštitu sudskog procesa. Kako bi se suprotstavili ovim izazovima, neophodno je da sudske policije proširuju i konstantno unapređuju personalne i materijalno tehničke kapacitete, kao i učešće u aktivnoj obuci službenika sudske policije i podizanju sigurnosne kulture NPF.

Kada se govori o zaštiti osobe koja se shodno propisima posebno osigurava ili osobe čija je sigurnost ugrožena, treba razjasniti da zaštita u pravilu podrazumijeva neposrednu zaštitu po mjestu stanovanja, na radnom mjestu i u pokretu. To pravilo može imati i svoje izuzetke, pa je tako poznato da u praksi egzistiraju i pravila u kojima je definirano da se npr. štićena osoba može davanjem posebne izjave odreći prava na neposrednu zaštitu ili zaštitu objekta stanovanja štićene osobe. Ostavljanje ovakvih mogućnosti je donekle prihvatljivo kada se radi o osobama kojima se lična zaštita određuje prilikom preuzimanja javne dužnosti, ali je teško prihvatljiva u slučajevima u kojim se mjere zaštite osobe i objekta stanovanja određuju nakon operativno-obavještajnih saznanja i provedene sigurnosne procjene iz koje proizilazi da je sigurnost određene osobe ili više njih ugrožena, posebno ako se radi o osobama čiji je osnovni zadatak zaštita vladavine prava i procesuiranje svih oblika kriminala. Zaštita se u pravilu organizira i provodi na način kojim se na svakom mjestu stvaraju neophodno potrebni preduvjeti za dolazak i boravak osobe koja se štiti, a već ranije je rečeno da ona može biti fizička i tehnička. Jedno od općih pravila zaštite osobe je da se, od trenutka kada se procijeni potrebnim određivanje zaštite, mjere zaštite vrše 24 sata dnevno i sa ciljem stvaranja adekvatnog sigurnosnog ambijenta za štićenu osobu, a tom prilikom se primjenjuju sve potrebne mjere i radnje kojima se osigurava ličnost i fizički integritet štićene osobe.

Ovdje treba prioritetno ukazati na činjenicu da sigurnost osobe koja se štiti ne zavisi samo od konkretno određenih mjera i osoba koje provode mjere zaštite, već u velikom procentu i od same štićene osobe, odnosno sigurnosne kulture koju štićena osoba ima zato što je i ona dužna pridržavati se predviđenih pravila i mjera osiguranja i zaštite.

Određivanju zaštite i načinu provođenja zaštite u pravilu bi trebale prethoditi sigurnosne procjene koje na visoko profesionalan i ozbiljan način treba provesti policijska agencija nadležna za zaštitu, a u saradnji sa policijskim i drugim organima koji imaju direktna ili indirektna saznanja u vezi sa ugrožavanjem sigurnosti osobe kojoj se određuju mjere zaštite.

Pružanje mjera zaštite iziskuje velike finansijske, personalne i materijalno-tehničke resurse, a u pravilu pružanje mjera zaštite u okvirima nadležnih policijskih agencija provode posebno ustrojene, obučene i opremljene organizacione jedinice. Dakle, mjere neposredne fizičke zaštite mogu provoditi samo službenici koji su, pored osnovnih edukacija, dodatno i posebno educirani i za ovu vrstu poslova i zadataka, te koji se stalno usavršavaju.

¹³ Mr. sc. Anita Ramulić-Mujkić, as., Univerzitet u Bijaču, Islamski pedagoški fakultet, SLOBODA IZRAŽAVANJA – ANALIZA PRESUDA EVROPSKOG SUDA ZA LJUDSKA PRAVA (ČLAN 10), UDK: 342.727:168.2 Pregledni članak

¹⁴ Ibid

Neke od osnovnih karakteristika službenika koji pruža mjere zaštite u pokretu je da se radi o službeniku koji je iskusan, taktičan, detaljan i krajnje profesionalan. Samo službenik koji posjeduje ovakve karakteristike može predvidjeti moguće događaje, savjetovati štíćenu osobu, ublažiti eventualne napete situacije i prevazilaziti ih sa minimumom posljedica ili upotrijebljene sile, biti smiren i spreman za pravovremenu reakciju, te svojim profesionalnim držanjem stalno preventivno djelovati.

Pored svega navedenog, potrebna je kontinuirana međupolicijska saradnja zasnovana na zakonskim i podzakonskim propisima, koju u pravilu inicira organ koji pruža mjere zaštite, a saradnja mora obuhvatati sve agencije, od najnižeg – lokalnog nivoa policijskog organiziranja do najvišeg nivoa koji, pored ostalog, obuhvata i obavještajnu agenciju.

Zašto je važna sigurnost i zaštita nosilaca pravosudnih funkcija

Za početak je potrebno istaknuti da se ovdje ne radi o tzv. štíćenim osobama prema kojima će se mjere zaštite preduzimati odmah nakon što stupe na dužnost sudije ili tužioca, a kako je to praksa u slučaju preuzimanja određenih funkcija u organima zakonodavne i izvršne vlasti, već o osobama koje status štíćene osobe mogu dobiti tek nakon što njihova sigurnost ili sigurnost članova njihove porodice bude ozbiljno ugrožena zbog posla kojeg obavljaju.

NPF uživaju ljudska prava kao i sve druge osobe, ali se pitanje sigurnosti NPF ne smije i ne može definirati i rješavati shodno općem principu kojim se sigurnost garantira svim građanima. Za NPF, čija je sigurnost ugrožena zbog posla koji obavljaju, u odnosu na ostale građane, mora postojati poseban sistem zaštite, što se pored ostalog, može pravdati i činjenicom da su upravo oni ti koji ostatku populacije garantiraju zaštitu ljudskih prava i sigurnost. NPF moraju biti zaštićeni kako zakonskim rješenjima, tako i u praksi od napada i proganjanja zbog obavljanja svojih dužnosti. Ukoliko NPF nije fizički zaštićen, a zbog prirode posla kojim se bavi, njegov život ili život članova njegove porodice bude doveden u opasnost, tada i njegova profesionalnost postaje vrlo upitna. Sudija ili tužilac, kojem je sistemski osigurano da bude adekvatno zaštićen u odnosu na javnost ili društvo u cjelini, podliježe posebnoj odgovornosti.

NPF ključni su za ostvarenje prava na pravično suđenje. Ukoliko neko nije u mogućnosti pravilno obavljati svoje zadatke, vladavina prava i pravo na pošteno suđenje su ozbiljno ugroženi. Upravo zbog ovog, NPF ne smiju prijetnje ili napade, koji eventualno nisu imali ozbiljnije posljedice, smatrati sastavnim dijelom svog posla, već sa ciljem očuvanja dostojanstva funkcije koju obavljaju, prijetnje ili napade trebaju odmah prijaviti nadležnim organima.

Ljudi su vrlo često nezadovoljni ili pogođeni odlukama NPF zbog čega su upravo oni vrlo često meta prijetnji napada bez obzira što odluke koje donose zasnovane na zakonima. U poređenju sa pitanjem sigurnosti zgrada pravosudnih institucija, imajući u vidu važeću legislativu i poznate slučajeve ugroženosti NPF u praksi, evidentna je disharmoniziranost pravnog okvira, odnosno može se konstatirati da je ova oblast zakonskim i podzakonskim aktima neadekvatno ili neprecizno uređena i da su u praksi evidentna različita postupanja. Iz uvodnog dijela ovog teksta može se zaključiti da su napadi i prijetnje nosiocima pravosudnih funkcija i članovima njihovih porodica učestaliji, ali je isto tako evidentno da niti postoje, a niti se od strane većeg broja nadležnih institucija provode, aktivnosti iz kojih bi proisteklo sistemsko rješenje za ovaj problem.

Šta se poduzimalo nakon prijetnji ili napada?

Bez obzira na to što su se prijetnje ili napadi na nosioce pravosudnih funkcija dešavale i u slučajevima procesuiranja najtežih krivičnih djela, poznato je da je svaka pojedinačna prijetnja ili napad na sudiju ili tužioca, odnosno članove njihovih porodica i njihovu imovinu, rješavana od slučaja do slučaja, i to na različite načine i bez koordinacije nadležnih kako policijskih, tako i drugih organa, kao i bez bilo kakvih pokušaja da se ovo pitanje riješi sistemski i na svim nivoima sudske vlasti u BiH. Jasno je da ovo pitanje u BiH nije moguće riješiti na način kako je to uređeno u

određenim sistemima, zato što je po svom ustroju BiH zemlja sa složenim uređenjem *sui generis*. Mišljenja smo da bi najoptimalnije bilo ovo pitanje riješiti u legislativnom smislu jednim propisom na području cijele BiH.

Upravo složeno uređenje BiH je dovelo do toga da pored četiri institucije sudske policije (Sudska policija BiH, Sudska policija u Federaciji BiH, Sudska policija RS i Sudska policija BDBiH) egzistiraju tri policijske agencije na državnom nivou, jedanaest policijskih agencija u Federaciji BiH, jedna policijska agencija u RS i jedna policijska agencija u BDBiH, ali i do toga da se nadležnosti nekih policijskih agencija preklapaju ili su definirane neprecizno i nepotpuno, što je dodatna otežavajuća okolnost u ovoj oblasti.

U daljem dijelu teksta ćemo se referisati na četiri zakonska okvira sudskih policija u BiH¹⁵ koji su pored ostalih nadležnosti iz zakona o sudskoj policiji, zaduženi za sigurnosti NPF, s tim da ćemo komparativnom metodom posmatrati navedene zakone, te ćemo kao referentnu tačku uzeti Zakon o Sudskoj policiji u FBiH, obzirom da taj zakon predviđa najširi dijapazon nadležnosti i ovlaštenja službenika sudske policije pri izvršavanju svakodnevnih poslova i zadataka.

6. Zaštita sudija i tužilaca u pravosudnim institucijama BiH

Za zaštitu sudija Suda BiH i tužilaca Tužilaštva BiH¹⁶, čija je sigurnost ugrožena, nadležna je Direkcija za koordinaciju policijskih tijela (DKPT). Kao jedan od poslova DKPT propisano je organiziranje i provođenje fizičke i tehničke zaštite osoba i objekata organa BiH i diplomatsko-konzularnih organa koji se posebno štite u skladu sa odgovarajućim zakonima, međunarodnim obavezama i drugim propisima koje donosi Vijeće ministara BiH¹⁷.

Dakle, evidentno je da prethodno navedena odredba ne definira precizno koje su to osobe ili objekti za čiju je fizičku i tehničku zaštitu nadležna DKPT, ali s obzirom na činjenicu da je prije donošenja ovog zakona predmetni posao bio u nadležnosti Državne agencije za istrage i zaštitu BiH (u daljnjem tekstu: SIPA), shodno podzakonskim provedbenim propisima¹⁸, počev od 1.1.2011. godine, DKPT je preuzela i nadležnost zaštite sudija i tužilaca Suda BiH i Tužilaštva BiH. Tako je ranije važećom odredbom Zakona o Državnoj agenciji za istrage i zaštitu¹⁹ kao jedan od poslova bio definiran posao "fizička i tehnička zaštita osoba, objekata i druge imovine zaštićene po ovom zakonu", dok su drugom, ranije važećom odredbom²⁰, kao zaštićene osobe po službenoj dužnosti bili definirani predsjednik Suda BiH i glavni tužilac Tužilaštva BiH.

Pored navedenog, ranije važećom odredbom je bilo definirano da će na obrazloženi zahtjev predsjednika Suda BiH i glavnog tužioca Tužilaštva BiH, SIPA pružiti zaštitu i ostalim sudijama Suda BiH, odnosno zamjeniku tužioca i ostalim tužiocima Tužilaštva BiH, po odluci direktora, a na osnovu stručne procjene SIPA-e.

Dakle, navedenim Zakonom o Državnoj agenciji za istrage i zaštitu nadležnosti zaštite sudija i tužilaca na nivou BiH bili su uređeni poprilično precizno, ali su zbog donošenja već navedenog Zakona o Direkciji za koordinaciju policijskih tijela BiH spomenute odredbe prestale važiti.

Mišljenja smo da bi bilo potrebno jasnije i preciznije definirati ovu oblast, ali i razmotriti mogućnosti da se među štice osobe uvrsti i predsjednik Ustavnog suda BiH, te po potrebi i sudije tog suda,

¹⁵ Zakon o sudskoj policiji u FBiH ("Službene novine FBiH" broj 77/20)
Zakon o Sudskoj policiji RS („Službeni glasnik RS“, broj 98/11, 57/16)
Zakon o Sudskoj policiji BiH („Službeni glasnik BiH“, broj 31/03, 21/03 i 18/13)
Zakon o Sudskoj policiji BDBiH ("Službeni glasnik BDBiH", broj 31/09, 60/10 i 31/11)

¹⁶ U pravosudnim institucijama na državnom nivou trenutno radi oko 90 sudija i tužilaca

¹⁷ Član 6. stav 1. tačka h) Zakona o Direkciji za koordinaciju policijskih tijela BiH („Službeni glasnik BiH", broj 36/08)

¹⁸ Uputstvo o obimu i načinu provođenja mjera zaštite štice ličnosti BiH i zaključak Vijeća ministara BiH

¹⁹ Član 3. stav 1. tačka 4. Zakona o Državnoj agenciji za istrage i zaštitu – SIPA (Službeni glasnik BiH", broj 27/04)

²⁰ Član 15. stav 1. tačka f) i g) Zakona o Državnoj agenciji za istrage i zaštitu - SIPA („Službeni glasnik BiH", broj 27/04)

kao i predsjednik VSTV-a BiH s obzirom na nadležnosti i značajnu ulogu u pravosudnom sistemu BiH. Neovisno o zakonskom okviru, u praksi su poznati problemi oko određivanja mjera zaštite nekim sudijama ili tužiocima, kao i problemi personalne i materijalno-tehničke prirode sa kojim se suočava DKPT.

Ovdje treba napomenuti da je DKPT nadležna da provodi stalnu zaštitu osoba koje obavljaju određene dužnosti u organima zakonodavne i izvršne vlasti (članovi Predsjedništva BiH, predsjedavajući Vijeća ministara, ministri u Vijeću ministara, predsjedavajući Doma naroda, Predstavničkog doma Parlamentarne skupštine BiH, strani zvaničnici u posjeti BiH i osobe po odluci Vijeća ministara), što zahtijeva značajne personalne i materijalno-tehničke resurse. Oblast zaštite sudija i tužilaca na državnom nivou trebala bi se svrstati u nadležnost SP BiH, a zbog realizacije načela nezavisnosti sudske od izvršne i zakonodavne vlasti. SP BiH je nadležna za osiguravanje sudija i službenika Suda BiH, iz čega proizilazi da u pogledu zaštite sudija i tužilaca nema apsolutno nikakve nadležnosti izvan zgrade suda.

Zaštita sudija i tužilaca u pravosudnim institucijama FBiH

Kada su u pitanju nadležnosti zaštite sudija Ustavnog suda FBiH, Vrhovnog suda FBiH, kantonalnih sudova i općinskih sudova, kao i tužilaca Federalnog tužilaštva FBiH i kantonalnih tužilaštava, čija je sigurnost ugrožena kao rezultat obavljanja njihove funkcije ili poslova, SP FBiH novim Zakonom u punom kapacitetu provodi mjere zaštite ugroženih NPF u stvaranju sigurnosnih uvjeta za rad navedenih pravosudnih institucija. Treba napomenuti probleme iz prošlosti do kojih je dolazilo prije donošenja novog Zakona, koji u dobroj mjeri ukazuju na potrebu izmjene zakonskih rješenja u ostalim sudskim policijama. Tako su u praksi bila evidentna ne samo različita tumačenja, već i postupanja. Neka tumačenja, kako pravosudne zajednice tako i policijskih agencija u FBiH, upućivala su da je za zaštitu NPF, čija je sigurnost ugrožena, nadležna SP FBiH, a neka tumačenja da ta nadležnost pripada drugim policijskim organima u FBiH, odnosno Federalnoj upravi policije ili upravama policije kantonalnih MUP-ova.

Kada je u pitanju praksa i iskustvo, može se konstatirati da su NPF čija je sigurnost ugrožena, mjere zaštite pružane i od strane službenika SP FBiH i od strane policijskih službenika FUP-a ili kantonalnih MUP-ova, što u slučaju nedovoljne komunikacije i razmjene informacija može rezultirati nesagledivim posljedicama (npr. ubistvo NPF dalje može dovesti do urušavanja sistema opće sigurnosti, vrijednosti i vladavine prava).

Sudska policija u Federaciji BiH

SP FBiH je samostalni policijski organ, uspostavljen u okviru sistema sudske vlasti u Federaciji, osnovana radi preduzimanja radnji kojim se osigurava uspješno vođenje odgovarajućeg sudskog postupka i stvaranja sigurnosnih uvjeta za rad pravosudnih institucija u Federaciji²¹. U tom smislu SP FBiH je nadležna za obavljanje sljedećih poslova²²:

- a) prikupljanje informacija;
- b) dovođenje osumnjičenih, optuženih osoba, svjedoka i vještaka;
- c) lišenje slobode osuđenih osoba i osoba kojima je određena mjera pritvora;
- d) sprovođenje osoba lišenih slobode;
- e) zadržavanje osoba lišenih slobode;
- f) provođenje sudskih odluka;
- g) fizička i tehnička zaštita objekata i imovine pravosudnih institucija i Sudske policije;
- h) održavanje reda u sudnicama i drugim prostorijama ili prostorima kojim se

²¹ Član 3. Zakona o sudskoj policiji u FBiH („Službene novine FBiH”, broj 77/20)

²² Član 17. stav 1. Zakona o sudskoj policiji u FBiH („Službene novine FBiH”, broj 77/20)

- i) osigurava uspješnost vođenja odgovarajućeg postupka;
- j) fizička i tehnička zaštita nosilaca pravosudnih funkcija, njihove imovine i članova uže porodice;
- k) zaštita svjedoka;
- l) izvršavanje drugih naloga pravosudnih institucija kojim se osigurava uspješno vođenje odgovarajućeg postupka.

Način izvršenja već navedenih poslova SP FBiH propisan je odredbama Pravilnika o načinu vršenja poslova i primjeni ovlaštenja SP FBiH²³ koji je donio predsjednik Vrhovnog suda FBiH. Konkretno, odredbama navedenog Pravilnika je propisano da će SP FBiH pružiti fizičku i tehničku zaštitu NPF i njihove imovine ukoliko je njihova sigurnost ugrožena kao rezultat obavljanja njihove funkcije ili poslova. Kada to sigurnosni razlozi zahtijevaju, SP FBiH će pružiti fizičku i tehničku zaštitu članovima uže porodice nosilaca pravosudnih funkcija. Ovakva zaštita može trajati i 24 sata dnevno, a mjere mogu biti određene po mjestu rada, mjestu stanovanja i u pokretu.

U slučaju zaprimanja prijave o prijetnji ili napadu na nosioca pravosudne funkcije ili saznanja da je njegova sigurnost ugrožena, rukovodni službenici SP FBiH su obavezni organizovati obavljanje razgovora sa ugroženim licem i prikupljanje dodatnih saznanja vezanih za ugrožavanje sigurnosti, a nakon toga u što kraćem roku po liniji rukovođenja direktoru Sudske policije dostaviti sveobuhvatnu pisanu informaciju sa prijedlozima, te eventualnom preduzimanju hitnih mjera zaštite, kao i drugih neophodnih mjera u zavisnosti od konkretnog slučaja. Sudska policija o prijemu prijave prijetnje ili napada, obavještava nadležno tužilaštvo ili policijski organ radi preduzimanja potrebnih mjera iz njihove nadležnosti.

Sudska policija će u svakom slučaju zaprimljene prijave, prijetnje ili napada, odnosno saznanja o ugroženoj sigurnosti lica provesti sigurnosnu procjenu. Izuzetno, ukoliko na to okolnosti ukazuju, sigurnosna procjena se neće provesti ako službenici Sudske policije nakon obavljanja razgovora sa ugroženim licem utvrde da nema potrebe za preduzimanjem daljih mjera i radnji iz nadležnosti Sudske policije ili je ugroženo lice izjavilo da ne zahtijeva preduzimanje daljih mjera i radnji iz nadležnosti Sudske policije.

Odluku o zaštiti, kao i stepenu i vrsti zaštite donosi direktor Sudske policije na osnovu izvršene sigurnosne procjene. Ukoliko lice kojem su određene mjere zaštite ne postupa po sigurnosnim uputama službenika Sudske policije, direktor Sudske policije nakon prijema izvještaja može donijeti odluku o ukidanju mjera zaštite. U slučaju da lice odbija mjere određene odlukom direktora SP FBiH, dužno je sačiniti pisanu izjavu u kojoj navodi kojih mjera se odriče, a koja se dostavlja direktoru Sudske policije. Nakon zaprimanja izjave, Sudska policija će prestati sa preduzimanjem konkretnih mjera zaštite. Također, mjere fizičke i tehničke zaštite se na zahtjev organizatora mogu pružati prilikom održavanja konferencija, stručnih savjetovanja ili seminara organizovanih za nosioce pravosudnih funkcija i prilikom posjeta pravosudnih delegacija na području Federacije BiH, o čemu odluku donosi direktor SP FBiH.

SP FBiH, uvažavajući preporuke Radne grupe za bezbjednost pravosudnih institucija i NPF kao i drugih bezbjednosnih aspekata, uspostavila je Pravilnikom o unutrašnjoj organizaciji SP FBiH Jedinicu za sigurnost i zaštitu koja se bavi isključivo pitanjima sigurnosti i zaštite NPF.²⁴

Federalno ministarstvo unutrašnjih poslova - Federalna uprava policije i kantonalna ministarstava unutrašnjih poslova

Kada su u pitanju ovlaštenja drugih policijskih agencija Federacije BiH koja se odnose na osiguranje i zaštitu NPF, ta ovlaštenja zakonskim rješenjima nisu predviđena, odnosno pitanje

²³ "Službene novine FBiH" broj 25/21

²⁴ "Službene novine FBiH" broj 7/21

sigurnosti i zaštite NPF je isključivo u nadležnosti SP FBiH. Određena bitna pitanja sigurnosti i zaštite NPF, shodno sigurnosnoj procjeni sudske policije u vidu prijedloga mjera osiguranja mogu se u smislu saradnje i koordinacije dalje razmatrati sa nadležnim policijskim agencijama u FBiH. Na primjer, uključivanje patrola redovne (najčešće kantonalne) policije i obilaska lokacije po mjestu stanovanja, angažovanje timova kontra-diverzione zaštite nadležnih policijskih agencija pri osiguranju stručnih savjetovanja na području FBiH, te drugih vidova saradnje u okviru svojih nadležnosti. Bitan aspekt saradnje je razmjena informacija u slučajevima kada se upućene prijetnje NPF prijave nadležnom policijskom organu, odnosno obavezu tih organa da prilikom provođenja istrage o svim bitnim saznanjima obavijeste službenike SP FBiH koji će na osnovu novih saznanja predložiti poduzimanje drugih neophodnih mjera u zavisnosti od konkretnog slučaja. Navedeno također može poslužiti u slučaju donošenja odluke o ukidanju mjera zaštite u slučajevima kada je na osnovu procjene i novih saznanja stepen ugroženosti nizak ili ga nema, te se daljim angažovanjem nepotrebno ne angažuju personalni i materijalno-tehnički kapaciteti.

Kompleksnost sigurnosti sudija i tužilaca u Federaciji BiH

Kao što je u ranijoj fazi ovog teksta ukazano na složeno uređenje BiH, što se odražava na aspekte sigurnosti, nakon prethodno iznesenih pokazatelja i izvršenih analiza, ovdje se može konstatirati da je donošenjem novog Zakona o Sudskoj policiji u FBiH upotpunjena i uređena oblast provođenja poslova zaštite NPF na području FBiH.

Dakle, navedenim zakonom poslovi pružanja mjera zaštite NPF po mjestu rada, mjestu stanovanja i u pokretu vrše službenici SP FBiH. Ukoliko štice osoba osim u FBiH ima mjesto stanovanja i izvan teritorije FBiH, sudska policija će se za pružanje mjera zaštite po mjestu stanovanja obratiti mjesno nadležnoj policijskoj agenciji.

Posmatrano sa profesionalne strane, a u slučaju eventualnih različitih mišljenja od stavova koje su u ovom tekstu iznešeni, želimo napomenuti razloge u odnosu na koje je ova oblast ekonomičnije i operativnije uređena u okvirima SP FBiH, a ne u okvirima FUP-a i kantonalnih MUP-ova, što, pored ostalog, pravdamo i sljedećim:

- SP FBiH je institucija čije postojanje je definirano u Ustavu FBiH, i to u poglavlju Sudska vlast;
- Za upravljanje SP FBiH je odgovoran predsjednik Vrhovnog suda FBiH, a direktor za rukovođenje, iz čega proizilazi da je SP FBiH ustrojena u okvirima sistema nezavisnog i nepristrasnog pravosuđa;
- SP FBiH je centralizirana na nivou FBiH, a njeno operativno djelovanje je omogućeno na teritoriji cijele FBiH, a poslovi i zadaci iz nadležnosti sudske policije vrše se u okviru osnovnih i unutrašnjih organizacionih jedinica i to djelovanjem ukupno šesnaest organizacionih jedinica;
- Nadležnosti sudske policije, za razliku od širokog spektra poslova organa unutrašnjih poslova, vezane su isključivo za rad pravosudnih institucija, što obuhvata stvaranje sigurnosnog ambijenta u radu pravosudnih institucija i realiziranje naredbi pravosudnih institucija, te pružanje pomoći u provedbi drugih sudskih odluka.

Prethodno izneseni i drugi razlozi mogu biti usmjerenje pravosudnoj zajednici da koordiniranim djelovanjem sa SP FBiH poduzme potrebne mjere i radnje kojima će se stvoriti potrebne pretpostavke i osigurati neophodne personalne i materijalno-tehnički resursi, kao i dodatna edukacija za adekvatno provođenje mjera zaštite sudija i tužilaca. Može se zaključiti da je nakon donošenja novog Zakona o Sudskoj policiji u FBiH, SP FBiH servis i produžena ruka u radu pravosudnih institucija FBiH.

Zaštita sudija i tužilaca u pravosudnim institucijama RS i Sudska policija RS

SP RS, u okviru svojih nadležnosti, obavlja poslove i zadatke za Vrhovni sud, okružne i osnovne sudove i na osnovu sudskih naredbi preduzima sljedeće mjere i radnje:

- a) osiguranje informacija,
- b) prinudno dovođenje svjedoka i vještaka,
- c) prinudno dovođenje i sprovođenje osumnjičenih, optuženih i osuđenih osoba,
- d) sprovođenje osuđenih osoba u ustanovu za izvršenje krivičnih sankcija,
- e) provođenja izvršenja sudskih odluka,
- f) osigurava sudske i tužilačke zgrade,
- g) osigurava sudije i druge radnike suda²⁵ i**
- h) održava red u sudnici i drugim sudskim prostorijama za vrijeme i u toku suđenja²⁶.

Analizom navedenih odredbi može se vidjeti da je u slučaju osiguranja zgrada definirana i sudska i tužilačka zgrada, dok je u slučaju osiguranja osoba definirana samo obaveza osiguranja sudija i drugih radnika suda, iz čega se može zaključiti da SP RS nema nadležnosti u pogledu zaštite ugroženih tužilaca u pravosudnim institucijama RS.

Na ovom mjestu čini se opravdanim postaviti pitanje da li SP RS može štiti ugroženog tužioca ako se to definira posebnim sporazumom o pružanju pomoći tužilaštvima u RS koji mogu zaključiti predsjednik Vrhovnog suda RS i Glavni republički tužilac RS²⁷.

Kada su u pitanju podzakonski propisi koji uređuju ovu oblast, ekspertna radna grupa koja je sačinila dokument ove Platforme se njima nije bavila, ali znajući način ustroja i rada SP RS, i u ovom slučaju je potrebno da pravosudna zajednica pruži potrebnu pomoć i podršku kako bi se navedeno pitanje adekvatno uredilo, te ispunile personalne i materijalno-tehničke pretpostavke za izvršenje navedenih poslova u punom kapacitetu.

Ministarstvo unutrašnjih poslova Republike Srpske

Za razliku od ustroja organa unutrašnjih poslova u FBiH, gdje su nadležnosti definirane kroz 11 zakona o unutrašnjim poslovima, može se konstatirati da je ustroj policije u RS jednostavniji, zato što policija RS poslove iz svoje nadležnosti izvršava na teritoriji cijele RS i djeluje u skladu sa jednim Zakonom o unutrašnjim poslovima.

Kada su u pitanju nadležnosti MUP-a RS, treba napomenuti da je, pored ostalih, propisana i zaštita ličnosti i objekata koji se posebno osiguravaju²⁸, bez dodatnih definicija koje su to ličnosti ili objekti koje će se štiti. Navedenim zakonom propisano je da će se Odlukom Vlade Republike Srpske odrediti ličnosti i objekti koji se posebno osiguravaju, a prilikom provođenja posebnih mjera sigurnosti na poslovima zaštite ličnosti i objekata koji se posebno osiguravaju, drugi republički organi uprave, organizacije i ustanove dužni su da postupe po zahtjevima ovog ministarstva²⁹. Dakle, iz navedenog zakonskog propisa nigdje ne proizilazi precizno definirana obaveza MUP-a RS u odnosu na poduzimanje mjera zaštite ugroženih sudija i tužilaca, osim ukoliko se i u ovom slučaju ne primjenjuje obaveza policijskih organa da su dužni zaštititi živote i osigurati ličnu sigurnost građana.

²⁵ U pravosudnim institucijama u RS je zaposleno oko 320 sudija

²⁶ Član 13. Zakona o sudskoj policiji RS, Službeni glasnik RS, broj 98/11

²⁷ Član 15. Zakona o sudskoj policiji RS, Službeni glasnik RS, broj 98/11

²⁸ Član 4. stav 1. tačka e) Zakona o unutrašnjim poslovima RS, „Službeni glasnik RS”, broj 4/12

²⁹ Član 4. stav 2. Zakona o unutrašnjim poslovima RS, „Službeni glasnik RS”, broj 4/12

Zaštita sudija i tužilaca u pravosudnim institucijama Brčko distrikta BiH i Policija Brčko distrikta BiH

Ekspertna radna grupa ukazuje na potrebu uređenja ove oblasti i na području BDBiH, ali se neće posebno baviti pitanjem sigurnosti i zaštite sudija i tužilaca u pravosudnim institucijama BDBiH³⁰ zato što su kapaciteti pravosudnih institucija i policijskih agencija BDBiH adekvatni, te što zbog svog specifičnog i jednostavnijeg uređenja postoje pretpostavke za efikasnije uređenje oblasti zaštite sudija i tužilaca.

Sudska policija Brčko distrikta BiH

SP BDBiH je ustrojena u okvirima Pravosudne komisije BDBiH te pruža pomoć Apelacionom i Osnovnom sudu BDBiH u smislu pribavljanja informacija, izvršavanja naloga suda za dovođenje učesnika u sudskom postupku prema nalogima sudova BDBiH, sprovođenja osuđenih osoba u ustanove za izvršenje sankcija na osnovu izrečenih presuda suda, održavanja reda u sudnici, osiguravanja sudija i službenika suda, kao i drugih osoba unutar suda, internog osiguranja zgrade suda, te izvršavanja drugih naloga suda. Sudska policija također pruža pomoć u osiguravanju uvida u službenu dokumentaciju, uključujući i sudske i upravne spise, a naročito prilikom pribavljanja neophodnih informacija, dokumenata i spisa u slučaju pružanja otpora ili nesaradnje od strane bilo kojeg službenika u toku istrage.

Nadalje, Sudska policija provodi naloge suda koji se odnose na pretres imovine i osoba, na privremeno oduzimanje predmeta, na osiguravanje provođenja izvršnih naloga suda, kao i drugih naloga suda, čiji je cilj preduzimanje koraka kojima se osigurava uspješno odvijanje datog sudskog postupka.

Sudska policija, u cilju ekspertize ili operativne podrške, može zatražiti pomoć službi za provođenje zakona BiH ili entiteta³¹.

Predsjednik Pravosudne komisije BDBiH, na zahtjev glavnog tužioca BDBiH i direktora Kancelarije za pravnu pomoć BDBiH, može sklopiti posebni sporazum o pružanju pomoći Sudske policije Tužilaštvu i Kancelariji za pravnu pomoć BDBiH kojim bi se moglo urediti i pitanje zaštite ugroženih tužilaca³². SP BDBiH je nadležna za osiguravanje sudija i službenika suda, kao i drugih osoba unutar suda, iz čega proizilazi da u pogledu zaštite sudija i tužilaca nema apsolutno nikakve ingerencije izvan zgrade suda, zbog čega je ovu oblast, sa ciljem preciznog uređenja, potrebno dodatno preispitati.

Policija Brčko distrikta BiH

Poslovi Policije BDBiH, pored ostalih, jesu zaštita života i imovine i osiguranje određenih ličnosti i objekata u Distriktu³³, dok je istim zakonom propisano da će Vlada BDBiH podzakonskim aktom, na prijedlog Šefa policije BDBiH, odrediti koje su to ličnosti i objekti koji se posebno štite³⁴. Također, definirano je da o obliku zaštite odlučuje Šef policije BDBiH³⁵. Dakle, iz navedenog proizilazi da je, kada je u pitanju postupanje policije BDBiH, policija BD BiH, putem naredbi Šefa i zamjenika Šefa policije BD BiH, kao i donošenjem Plana redovnog osiguranja osoba i objekata definisala obavezu kojom se posebno štite objekti i zgrade pravosudnih institucija, ali i sudije i tužioce u pravosudnim institucijama BD BiH.

³⁰ U sudovima BDBiH zaposleno je oko 27 sudija, a u tužilaštvu BDBiH oko 10 tužilaca, iz čega proizilazi da se radi o oko 37 nosilaca pravosudnih funkcija

³¹ Član 5. Zakona o sudskoj policiji BDBiH, Službeni glasnik, broj: 42/04, 19/07, 2/08, 31/11 i 48/11

³² Član 6. Zakona o sudskoj policiji BDBiH, Službeni glasnik, broj: 42/04, 19/07, 2/08, 31/11 i 48/11

³³ Član 12. stav 1. tačka a) i e) Zakona o policiji BDBiH, „Službeni glasnik BDBiH”, broj 31/09, 60/10 i 31/11

³⁴ Član 15. stav 1. Zakona o policiji BDBiH, Službeni glasnik BDBiH”, broj 31/09, 60/10 i 31/11

³⁵ Član 15. stav 2. Zakona o policiji BDBiH, „Službeni glasnik BDBiH”, broj 31/09, 60/10 i 31/

Sudska policija Brčko distrikta BiH

SP BDBiH je ustrojena u okvirima Pravosudne komisije BDBiH te pruža pomoć Apelacionom i Osnovnom sudu BDBiH u smislu pribavljanja informacija, izvršavanja naloga suda za dovođenje učesnika u sudskom postupku prema nalogima sudova BDBiH, sprovođenja osuđenih osoba u ustanove za izvršenje sankcija na osnovu izrečenih presuda suda, održavanja reda u sudnici, osiguravanja sudija i službenika suda, kao i drugih osoba unutar suda, internog osiguranja zgrade suda, te izvršavanja drugih naloga suda. Sudska policija također pruža pomoć u osiguravanju uvida u službenu dokumentaciju, uključujući i sudske i upravne spise, a naročito prilikom pribavljanja neophodnih informacija, dokumenata i spisa u slučaju pružanja otpora ili nesaradnje od strane bilo kojeg službenika u toku istrage.

Nadalje, Sudska policija provodi naloge suda koji se odnose na pretres imovine i osoba, na privremeno oduzimanje predmeta, na osiguravanje provođenja izvršnih naloga suda, kao i drugih naloga suda, čiji je cilj preduzimanje koraka kojima se osigurava uspješno odvijanje datog sudskog postupka.

Sudska policija, u cilju ekspertize ili operativne podrške, može zatražiti pomoć službi za provođenje zakona BiH ili entiteta³⁶.

Predsjednik Pravosudne komisije BDBiH, na zahtjev glavnog tužioca BDBiH i direktora Kancelarije za pravnu pomoć BDBiH, može sklopiti posebni sporazum o pružanju pomoći Sudske policije Tužilaštvu i Kancelariji za pravnu pomoć BDBiH kojim bi se moglo urediti i pitanje zaštite ugroženih tužilaca³⁷. SP BDBiH je nadležna za osiguravanje sudija i službenika suda, kao i drugih osoba unutar suda, iz čega proizilazi da u pogledu zaštite sudija i tužilaca nema apsolutno nikakve ingerencije izvan zgrade suda, zbog čega je ovu oblast, sa ciljem preciznog uređenja, potrebno dodatno preispitati.

7. Sigurnost članova uže porodice sudija i tužilaca

Kada je u pitanju sigurnost članova uže porodice sudija i tužilaca, ekspertna Radna grupa na izradi Platforme želi ukazati na činjenicu da se radi o podjednako važnom pitanju kao što je i pitanje lične sigurnosti sudija i tužilaca. U praksi su poznati mnogi slučajevi u kojima je, zbog uloge ili određenih aktivnosti sudije ili tužioca, meta prijetnji ili napada bio neko od članova njihove porodice.

Cilj prijetnji ili napada na članove porodice je identičan cilju prijetnje ili napada neposredno na sudiju i tužioca, a on u osnovi predstavlja ugrožavanje sigurnosti nosioca pravosudne funkcije ili kroz prijetnje i zastrašivanje pokušaj uticaja na profesionalnost, nezavisnost i nepristrasnost sudije ili tužioca. Uvažavajući činjenicu šta svakom čovjeku predstavlja član uže porodice, a posebno npr. maloljetno dijete, jasno je da će svaka prijetnja ili napad kojim će život članova porodice sudije ili tužioca biti doveden u opasnost, dovesti do toga da će i profesionalnost sudije ili tužioca možda postati upitna.

Ovdje se može iznijeti i konstatacija da kada se prijetnjama ili napadima pokušava izvršiti pritisak na sudiju ili tužioca, jasno je da će onaj ko to namjerava uraditi koristiti sve moguće metode te prijetnju ili napad usmjeriti tamo gdje će to imati najveći efekat. Mnoge sudije ili tužiocu su nakon zaprimljene prijetnje ili napada ukazivali na važnost zaštite članova njihovih porodica, a ne njihovu neposrednu zaštitu, upravo zbog bojazni da će eventualne prijetnje ili napadi biti usmjereni prema njihovoj maloljetnoj djeci ili drugim članovima uže porodice.

Kroz prethodno provedenu analizu zakonskih i podzakonskih propisa jasno je ukazano da je pitanje sigurnosti sudija i tužilaca uređeno nejasno i neprecizno, dok se u slučaju zaštite članova uže porodice može konstatirati da nije uopće uređeno. Dakle, pitanje zaštite članova uže porodice

³⁶ Član 5. Zakona o sudskoj policiji BDBiH, Službeni glasnik, broj: 42/04, 19/07, 2/08, 31/11 i 48/11

³⁷ Član 6. Zakona o sudskoj policiji BDBiH, Službeni glasnik, broj: 42/04, 19/07, 2/08, 31/11 i 48/11

sudija i tužilaca se kroz zakonske propise svrstava u pitanje opće sigurnosti svih građana što je u nadležnosti lokalnih policijskih organa, zbog čega je ovo pitanje potrebno urediti sveobuhvatno i zajedno sa pitanjima sigurnosti i zaštite sudija i tužilaca. Naime, provođenje mjera zaštite koje u odnosu na članove uže porodice poduzima jedna policijska agencija, a u odnosu na sudiju ili tužioca druga policijska agencija, vrlo često nema potrebne efekte.

Za provođenje mjera zaštite je prije svega neophodan pravni okvir, dobra organiziranost i stalna koordinacija. Izostankom koordinacije dovodi se u pitanje izvršenje zadataka, a samim tim se ugrožava sigurnost, odnosno životi osoba koje se štite.

Kada je u pitanju sigurnost i zaštita članove uže porodice nosilaca pravosudnih institucija u FBiH, treba napomenuti da je novim Zakonom o Sudskoj policiji u FBiH među nadležnostima sudske policije predviđena i njihova zaštita. Shodno odredbama navedenog Zakona i Pravilnika o načinu vršenja poslova i primjeni ovlaštenja u Sudskoj policiji u FBiH - kada to sigurnosni razlozi zahtijevaju u slučaju saznanja vezanih za ugrožavanje sigurnosti članove uže porodice nosilaca pravosudnih funkcija, sudska policija i njima pruža fizičku i tehničku zaštitu. Mišljenja smo da je istovremeno sa uređenjem oblasti zaštite sudija i tužilaca potrebno urediti i oblast zaštite članova uže porodice, i to od strane iste policijske agencije, a nikako različitih policijskih agencija kako je to trenutno slučaj³⁸.

Uopćeno govoreći, kada je riječ o zaštiti člana uže porodice sudije ili tužioca, prilikom procjene o potrebi zaštite valja voditi računa o odnosu između sudije i tužioca i tog člana porodice, dakle, potrebu cijeliti od slučaja do slučaja³⁹.

8. Sigurnost imovine nosilaca pravosudnih funkcija

Cilj prijetnje ili napada na imovinu nosilaca pravosudnih funkcija je identičan cilju prijetnje ili napada neposredno na sudiju i tužioca, a on u osnovi predstavlja ugrožavanje sigurnosti nosioca pravosudne funkcije, ili kroz prijetnje i zastrašivanje, pokušaj uticaja na profesionalnost, nezavisnost i nepristrasnost sudije ili tužioca. Upravo iz ovih razloga sigurnost imovine nosioca pravosudnih funkcija trebala bi biti sastavni dio sigurnosti pravosuđa.

U ovom tekstu nije riječ o stalnoj brizi nadležnih organa za sigurnost imovine nosilaca pravosudnih funkcija, već o potrebi postojanja pravnog okvira kojim se uređuje pitanje sigurnosti i zaštite imovine nosilaca pravosudnih funkcija. Ako se uvažava osnovni principi zaštite ugroženih osoba, može se zaključiti da neposredna zaštita nosioca pravosudne funkcije ili nekog od članova porodice bez zaštite stana, nema smisao zato što se djelimično poduzetim mjerama teško ostvaruje konačan cilj, a to je preventivno ili represivno djelovanje na prijetnje ili napade kojima bi se ugrozio život ili bi se uticalo na profesionalnost, nezavisnost i nepristrasnost nosioca pravosudne funkcije.

Kada je u pitanju sigurnost i zaštita imovine nosilaca pravosudnih institucija u FBiH, treba napomenuti da je novim Zakonom o sudskoj policiji u FBiH također predviđena mogućnost njihove fizičke i tehničke zaštite. Shodno odredbama navedenog Zakona i Pravilnika o načinu vršenja poslova i primjeni ovlaštenja u Sudskoj policiji u FBiH, o saznanjima vezanim za ugrožavanje sigurnosti imovine nosilaca pravosudnih funkcija, Sudska policija je dužna poduzeti sve potrebne i neophodne mjere koje su propisane navedenim propisima i drugim propisima koji uređuju aspekt osiguranja imovine.

³⁸ Npr. u praksi su poznati slučajevi da mjere zaštite nosioca pravosudne funkcije pruža jedna agencija, mjere zaštite članova uže porodice druga agencija, dok su mjere zaštite imovine pružane od treće policijske agencije, a poznati su i slučajevi u kojim se mjere zaštite tokom radnog vremena nosioca pravosudne funkcije pružane od jedne policijske agencije, a izvan radnog vremena od druge policijske agencije.

³⁹ Npr. ponekad može biti opravdana zaštita unuka sudije ili tužioca iako na prvi pogled oni ne spadaju u člana uže porodice.

Jednako kao i kod ostalih vidova zaštite, i ovu oblast zaštite imovine nosilaca pravosudnih funkcija trebalo bi dodijeliti u nadležnost jedne policijske agencije koja je nadležna i za sigurnost sudija i tužilaca i članova uže porodice, a nikako različitim policijskim agencijama kako je to trenutno slučaj⁴⁰.

9. Sigurnost zaposlenika u pravosudnim institucijama

Zaposlenici u pravosudnim institucijama su dio pravosuđa bez kojeg pravosudni sistem i nosioci pravosudnih funkcija ne bi uopće funkcionirali, iz čega proizilazi značajna uloga zaposlenika u pravosudnim institucijama. Poznato je da veći procenat zaposlenih u pravosudnim institucijama ima direktne dodirne tačke sa predmetima odnosno dokaznim materijalima i drugom dokumentacijom koja je od značaja za vođenje odgovarajućeg postupka, pa se postavlja pitanje da li se prijetnjama ili napadom na zaposlenika pravosudne institucije može utjecati i na vođenje i ishod nekog postupka. Jasno je da uticaj na zaposlenika pravosudne institucije nema direktni uticaj na profesionalnost, nezavisnost ili nepristrasnost nosioca pravosudne funkcije, pa samim tim nema ni konačni uticaj na vladavinu prava. Međutim, poznato je da pritisak na zaposlenika pravosudne institucije može dovesti do toga da dođe do uklanjanja važnih dokaza iz spisa, odavanja povjerljivih podataka ili nekih drugih radnji koje će onemogućiti ili usložniti krivično gonjenje i procesuiranje, a time indirektno utjecati na vladavinu prava.

Sigurno je da će onaj ko ima namjeru prijetnjama, zastrašivanjem ili napadima utjecati na konačni ishod nekog procesa, iste u pravilu vršiti u pravcu osoba koje donose konkretne odluke, dakle, sudije, tužioce ili indirektno članove njihovih porodica, ali nije isključeno da se u nekim slučajevima potencijalni napadači opredijele upravo za opstrukciju rada pravosudne institucije ili nosioca pravosudnih funkcija putem drugih zaposlenika pravosudnih institucija. Upravo zbog prethodno navedenog, sigurnost zaposlenika u pravosudnim institucijama treba biti sastavni dio sigurnosti pravosuđa u kojem okviru se treba adekvatno i normirati.

Studija slučaja 1

Opis

Zadokumentovan je slučaj ozbiljne prijetnje prema NPF – tužiteljica. Sudska policija u FBiH je s obzirom na ozbiljnost prijetnje po život NPF izvršila sigurnosnu procjenu u kojoj su na osnovu utvrđenog visokog stepena ugroženosti, predložene mjere zaštite po mjestu rada, stanovanja i u pokretu. O samoj prijetnji obaviješteno je nadležno tužilaštvo u kojem je uposlena i štićena NPF.

SP FBiH je zaštitu NPF provodila u vremenskom periodu od oko 6 mjeseci. Tokom ove aktivnosti angažovano je jedno vozilo i najmanje dva službenika. Obezbjedeње se provodilo 24/7. Okolnosti koje su dodatno usložnjavale predmetne mjere i aktivnosti su vezane za činjenicu da se vikendom obezbjeđenje sprovodilo u mjestu prebivališta koje je na velikoj udaljenosti od mjesta rada i boravišta.

Tokom perioda pružanja zaštite nadležna organizaciona jedinica SP FBiH je u više navrata pokušala stupiti u kontakt sa predmetnim tužiocem koji je vodio istragu u predmetu prijetnje u odnosu na štićenog NPF, u cilju prikupljanja i razmjene informacija, te provjeravanja postojanja sigurnosnih razloga za pružanje mjera zaštite.

Na navedene zahtjeve SP FBiH, kao i štićenju NPF (koja se interesovala za tok istrage), nisu dostavljane informacije o toku istrage, ako ni policijskim organu koji provodi istragu.

⁴⁰ I u ovom slučaju su poznati mnogi loši primjeri iz prakse pa sa ciljem sprečavanja eventualnih neželjenih događaja sa posljedicama po pravosudnu zajednicu ili nosioce pravosudnih funkcija, autori ovog teksta ukazuju na potrebu sistemskog rješenja ove oblasti.

SP FBiH je operativnim radom nakon 6 mjeseci došla do saznanja da se lice koje je prijetilo NPF već tri mjeseca nalazi u kazneno-popravnom zavodu na izdržavanju kazne od tri godine, a da je istraga u predmetu ugrožavanja sigurnosti već obustavljena prije nekog vremena.

Istovremeno, štice NPF je nezvanično takođe došla do istih saznanja.

Zaključak

Zbog nedovoljne razmjene informacija u toku istrage prijetnje, prilikom realizacije pružanja zaštite NPF, došlo je do nepotrebne upotrebe ljudskih i materijalno tehničkih resursa, kao i produženja osjećaja ugroženosti kod štice NPF.

Studija slučaja 2

Opis

Po zaprimanju prijetnji NPF, SP FBiH je, s obzirom na ozbiljnost prijetnje NPF, izvršila sigurnosnu procjenu u kojoj su na osnovu utvrđenog visokog stepena ugroženosti, predložene mjere zaštite po mjestu rada, stanovanja i u pokretu. SP FBiH je zaštitu NPF provodila 24/7 u periodu od 5 mjeseci uz angažovanje jednog vozila i najmanje dva službenika.

Prilikom provođenja mjera zaštite, NPF nije uvažavao i postupao u skladu sa sigurnosnim uputama službenika zaduženih za sigurnost NPF, te je odbijao da uskladi svoje aktivnosti sa prijetnjom i propisanim mjerama zaštite, a što se ogledalo u posjetama ugostiteljskim objektima u kojima se okupljaju lica sklona kriminalu, pa čak i lica protiv kojih se vodio postupak. Razlog za ovakvo postupanje nalazimo u izjavama štice NPF da na ovaj način šalje poruku da se ne boji.

Nadležna organizaciona jedinica za pružanje zaštite SP FBiH je na navedeno ponašanje NPF upozorila lično rukovodioca pravosudne institucije i direktora SP FBiH u pisanom formi. Nakon prestanka sigurnosnih razloga, ukinute su mjere zaštite NPF.

Zaključak

Nepostupanje po sigurnosnim uputama službenika zaduženih za sigurnost i nedovoljna upoznatost sa značajem sigurnosti dovela je do umanjenog stepena bezbjednosti NPF, ali i službenika SP.

10. Zaštita objekata pravosudnih institucija

Kada je u pitanju sigurnost zgrada pravosudnih institucija, prije svega bitno je napomenuti evidentnu činjenicu da je većina zgrada pravosudnih institucija u BiH smještena na neadekvatnim lokacijama, koje sa aspekta sigurnosti ne zadovoljavaju ni minimum potrebnih uslova za adekvatnu zaštitu zgrada, te samim tim i nosilaca pravosudnih funkcija i drugih zaposlenika u zgradi.

Iako kapitalni radovi kao što je gradnja novih sudskih zgrada nije u dometu ovog projekta, možda postoje mogućnosti da se identifikuju mjere koje se mogu poduzeti unutar postojećih sudskih zgrada, bez potrebe za kapitalnim ulaganjima.

Pored naprijed navedene činjenice i drugih izazova koji usložnjavaju obavljanje poslova kada je u pitanju zaštita objekata pravosudnih institucija, može se reći da je ovo pitanje u BiH poprilično normativno uređeno. Konkretno, nadležnost vezana za osiguranje zgrada pravosudnih institucija na svim nivoima pripada institucijama sudske policije, pa tako i nadležnost vezana za osiguranje:

- zgrada pravosudnih institucija u BiH pripada SP BiH;
- zgrade pravosudnih institucija u FBiH pripadaju SP FBiH;
- zgrade pravosudnih institucija u Republici Srpskoj pripadaju SP RS-a;

- zgrada pravosudnih institucija u Brčko distriktu BiH pripada SP BDBH.

Imajući u vidu navedene nadležnosti, potrebno je ukazati da je:

- SP BiH nadležna za sigurnost ukupno dvije pravosudne institucije čije sjedište se nalazi u kompleksu pravosudnih institucija BiH, i to:
 - Sud BiH
 - Tužilaštvo BiH.
- SP FBiH nadležna za sigurnost ukupno 54 objekta i 56 pravosudnih institucija čije sjedište se nalazi na različitim lokacijama na teritoriji FBiH, što obuhvata:
 - Ustavni sud FBiH
 - Vrhovni sud FBiH
 - Federalno tužilaštvo FBiH
 - 10 kantonalnih sudova u FBiH
 - 10 kantonalnih tužilaštava u FBiH
 - 33 općinska suda u FBiH.

Bitno je napomenuti da pored spomenutih zgrada, SP FBiH osigurava i pojedina odjeljenja sudova koja su izmještena izvan sjedišta suda (npr. Odjeljenje suda u Srebreniku, Odjeljenje suda u Kladnju i dr.).

- SP RS nadležna za sigurnost ukupno 50 pravosudnih institucija u 38 objekta, čije sjedište se nalazi na različitim lokacijama na teritoriji RS, što obuhvata:
 - Vrhovni sud RS
 - Viši privredni sud RS
 - Specijalno tužilaštvo RS
 - Republičko tužilaštvo RS
 - 6 okružnih sudova u RS
 - 6 okružnih tužilaštava u RS
 - 6 privrednih sudova u RS
 - 19 osnovnih sudova u RS.
- SP BDBiH nadležna za sigurnost ukupno tri pravosudne institucije čije sjedište se nalazi u kompleksu pravosudnih institucija BDBiH, i to:
 - Apelacioni sud BDBiH
 - Osnovni sud BDBiH
 - Tužilaštvo BDBiH.

Osiguranje zgrada pravosudnih institucija i trenutno stanje

Kada je u pitanju način izvršenja poslova osiguranja zgrada pravosudnih institucija, odnosno taktike i metodike izvršenja ovih poslova, Ekspertna radna grupa za izradu Platforme u sačinjavanju nacrta strateškog dokumenta se neće detaljno upuštati u to, ali se može konstatirati da se predmetni poslovi izvršavaju zavisno od raspoloživih personalnih i materijalno-tehničkih

resursa nadležnih institucija sudske policije, te da sve institucije sudske policije u BiH poduzimaju sve raspoložive mjere i radnje fizičke i tehničke zaštite glede osiguranja zgrada i imovine pravosudnih institucija i sudske policije.

Koristeći se induktivnom metodom utvrđivanja objektivnog stanja opremljenosti i raspoloživosti resursa potrebnih za adekvatnu zaštitu zgrada pravosudnih institucija, ekspertna radna grupa za izradu Platforme došla je do do zaključka kojim se ukazuje nesporna činjenica da sve sudske policije u BiH uglavnom nemaju dovoljne personalne i materijalno-tehničke kapacitete zbog čega, u odnosu na osiguranje zgrada pravosudnih institucija, prioritet daju izvršenju naredbi pravosudnih institucija (dovođenje, sprovođenje i zadržavanje lica, pomoć u provedbi drugih sudskih odluka i sl.), s obzirom na to da od realizacije ove vrste naredbi direktno zavisi rad pravosudnih institucija na konkretnim predmetima. Treba napomenuti i da sigurnost zgrada pravosudnih institucija zavisi i od položaja zgrada, uvjeta u zgradama i oko zgrada, te drugih elemenata koji mogu bitno utjecati na sigurnost, od čega ovisi taktika, tehnike i procedure osiguranja konkretnog objekta, a to su preuzeti izazovi na koje se može uticati veoma malo ili nimalo. Bitno je napomenuti da se pored loših uslova gdje su locirane zgrade, susrećemo i sa problemom neadekvatnih parking prostora za parkiranje službenih motornih vozila, a što takođe predstavlja sigurnosni izazov i zbog čega može doći do ugrožavanja sigurnosti kako zgrada, tako i NPF (mogućnost postavljanja eksplozivnih naprava na vozila, vozila auto bombi i sl.). Ekspertna radna grupa je mišljenja da je evidentna potreba poduzimanja hitnih mjera na rješavanju navedenog problema, a što će zasigurno zavisi od trenutnih mogućnosti stanja i lokacija zgrada na terenu i materijalno-tehničkih resursa pravosudnih institucija.

Preduvjet za određivanje nivoa zaštite pravosudne institucije je svakako sigurnosna procjena koju za svaku zgradu koja se redovno osigurava, pojedinačno treba sačiniti nadležna organizaciona jedinica sudske policije, a koja, pored ostalog, treba sadržavati elemente vezane za unutrašnjost objekta, spoljašnjost objekta i okolinu objekta. Ovdje se još može napomenuti da osiguranje objekata ne podrazumijeva uvijek i isključivo prisustvo službenika sudske policije, odnosno fizičko osiguranje, već osiguranje objekta može biti i tehničko, te kombinirano osiguranje, odnosno osiguranje koje istovremeno obuhvata i mjere fizičkog i tehničkog osiguranja. Iz već navedenog je nesporno da su institucije sudskih policija odgovorne za sigurnost zgrada pravosudnih institucija pa je, kada su u pitanju sigurnosni aspekti, ovdje neophodno ukazati na potrebu stalne saradnje i koordinacije između predsjednika sudova ili glavnih tužilaca, te drugih nosilaca pravosudnih funkcija sa neposredno nadležnim rukovodiocima organizacionih jedinica sudske policije.

Pitanje sigurnosti objekata, odnosno provođenje sigurnosnih procjena zgrada pravosudnih institucija zahtijeva odgovarajuće stručno i specijalističko znanje, pa je zbog toga neophodno potrebno u sve aktivnosti koje mogu imati uticaj na sigurnost zgrada pravosudnih institucija i osoba koje rade ili borave u istima, blagovremeno uključiti nadležnu organizacionu jedinicu sudske policije. Bitno je napomenuti da se mišljenje ili sugestija, koju u svakom konkretnom slučaju daje nadležna organizaciona jedinica sudske policije, ne smije uplitati u pravo i nadležnost predsjednika suda ili glavnog tužioca da rukovodi pravosudnom institucijom, kao ni u organizaciju rada i funkcionalnost pravosudne institucije. Sudska policija se mora baviti isključivo pitanjima vezanim za sigurnost zgrade pravosudne institucije i osoba koje se nalaze, odnosno borave u zgradi, te sigurnost osoba lišenih slobode koje se dovode i neposredno osiguravaju radi saslušanja, suđenja i slično. Ovdje je neophodno ukazati i na potrebu adekvatnog i po mogućnosti jednoobraznog normativnog uređenja ove oblasti, a sve sa ciljem standardiziranog postupanja u praksi. Tako su, npr. u nekim pravosudnim institucijama, stvoreni preduvjeti za kontra-diverzioni pregled osoba i prtljaga prilikom ulaska u zgradu, oduzimanje mobilnih telefona, ulazak na posebne službene ulaze i sl., dok u drugim pravosudnim institucijama takvi uvjeti ne postoje (npr. u slučaju adaptacije zgrade, dolaska visokih delegacija, održavanja složenih suđenja ili saslušanja i sl.).

Trenutno stanje ukazuje na činjenicu da zbog personalnih i materijalno-tehničkih nedostataka pravosudnih institucija i sudske policije, nisu ispunjeni sigurnosni preduvjeti za siguran rad pravosudnih institucija. Ovo posebno proizilazi iz činjenice da prilikom javnih okupljanja i demonstracija građana u februaru 2014. godine, nisu postojali potrebni kapaciteti kako bi se zgrade pravosudnih institucija adekvatno zaštitile, zbog čega je u nekim slučajevima došlo do napada na zgrade pravosudnih institucija na kojima je pričinjena materijalna šteta. Prilikom ovih demonstracija došlo je do latentnog pritiska na pravosuđe kada su demonstranti pred zgradama nekih pravosudnih institucija zahtijevali puštanje na slobodu osoba lišenih slobode, a tom prilikom se prijetilo novim napadima na zgrade pravosudnih institucija i na pojedine nosioce pravosudnih funkcija. U ovakvim vanrednim situacijama, bez obzira na spremnost sudske policije da odgovori sigurnosnim izazovima, neophodna je koordinacija sa drugim policijskim agencijama (Memorandum o saradnji i operativnoj podršci između MUP-a Kantona Sarajevo i SP FBiH broj: Sp-01-26-1/16 od 07.01.2016.g. kojim se pored ostalog, regulišu pitanja vezana za koordinaciju u slučajevima vanrednih osiguranja zgrada pravosudnih institucija na području Kantona Sarajevo).

Ulazak u zgrade pravosudnih institucija

Zabilježeni su slučajevi u kojima je naloženo da se tužiocima onemogućiti ulazak u zgradu na poseban - službeni ulaz, s obzirom na to da je u krivičnom postupku tužilac kao i optuženi, odnosno njegov advokat, samo stranka u postupku. Smatramo potrebnim dati i komentar na navedeno postupanje. Ovakvoj praksi bilo bi potrebno dati poseban značaj zato što ulaz u zgradu suda ne predstavlja istovremeno i sudnicu, odnosno vođenje krivičnog postupka, a posebno zato što nadležnosti vezane za stanje sigurnosti zgrade, odnosno kontrolu ulaska, kretanja i izlaska osoba, pripadaju sudskoj policiji koja nema apsolutno nikakvu ulogu u vođenju i donošenju odluka u konkretnom postupku. Uvažavajući načela krivičnog postupka i ulogu advokata, zajednički stav ekspertne radne grupe, u pogledu ulaska u zgradu, je da je izjednačavanje tužilaca i advokata neprimjereno. Ovo stoga što tužilac ima ulogu da u ime države progoni počiniocima krivičnih djela, a istovremeno je, npr. u FBiH, za njihovu sigurnost, kao i u slučaju sudija, nadležna Sudska policija. Gore navedena tvrdnja je potvrđena i zaključkom sa sjednice VSTV-a BiH, broj: 09-07-8-2145-1/2021 od 27.0.2021. godine, a sve u cilju unapređenja sigurnosti pravosudnih institucija i nosilaca pravosudnih funkcija u BiH.

Upravo ovakvom neprimjerenom praksom je moguće da na ulazu u zgradu suda dođe do eventualnog ugrožavanja sigurnosti ili pritiska na tužioca zato što je tužilac primoran prilikom ulaska u sud susretati se sa optuženim, srođnicima optuženog, a nerijetko i osobama koje na suđenje dođu kao podrška optuženom. Ukoliko se ostane pri stanovištu da tužioci budu podvrgnuti kontroli, kao advokati i ostali posjetioci, mišljenja smo da bi kontrola trebala obuhvatati uistinu sve koji ulaze u zgradu, što podrazumijeva i kontrolu svih nosilaca pravosudnih funkcija i zaposlenika pravosudne institucije u zgradi čime bi se, konačno, mogao garantirati i znatno veći nivo sigurnosti. Kontrola ulaska svih koji ulaze u zgradu, uključujući i nosioce pravosudnih funkcija, u najvećem broju pravosudnih institucija je u praksi do sada zabilježena samo u vanrednim situacijama kao što su: visokorizična suđenja, demonstracije većeg obima i slično. Međutim, s ciljem kontrole svih osoba koje ulaze u zgradu pravosudnih institucija, prethodno je potrebno stvoriti tehničke preduvjete koji podrazumijevaju da se ulazak i kontrola pri ulasku ne vrši na jednom mjestu za nosioce pravosudnih funkcija i ostale koji ulaze u zgradu suda.

Sudnice, prostorije za saslušanje osumnjičenih osoba, uredi nosilaca pravosudnih funkcija i druge prostorije

Članovi ekspertne radne grupe nemaju namjeru baviti se tehničkim uvjetima prostorija u zgradama pravosudnih institucija, ali žele ukazati da su, sa aspekta sigurnosti sudnice, prostorije za saslušanje osumnjičenih u tužilaštvima, uredi nosilaca pravosudnih funkcija, prostorije za čuvanje dokaza i prostorije za zadržavanje osoba lišenih slobode, prostori koji bi za razliku od ostalih

trebali imati poseban (sigurnosni) značaj. Kada govorimo o sudnici, teško je zanemariti činjenicu da je sudnica simbol pravde, ali istovremeno i mjesto sa kojeg u principu jedna strana odlazi nezadovoljna zbog čega se može očekivati da, eventualno nezadovoljna vođenjem postupka ili odlukom, napravi incident iz kojeg mogu proisteci kako ugrožavanje sigurnosti, tako i puno teže posljedice.

Poznato je da pravila postupanja s ciljem održavanja reda u sudnici, a shodno odredbama krivičnih procesnih zakona na području BiH, određuje sudija ili predsjednik vijeća. Upravo iz ovih razloga je, npr. odredbama Zakona o krivičnom postupku FBiH⁴¹, definirano da oružje na glavnom pretresu mogu nositi samo službenici sudske policije i druge osobe kojima to dozvoli sudija, odnosno predsjednik vijeća, da pretresanje osoba koje prisustvuju glavnom pretresu određuje sudija, odnosno predsjednik vijeća, kao i udaljavanje sa zasjedanja. Uvažavajući prava sudije, odnosno predsjednika vijeća u svakom konkretnom slučaju, odobravanje unošenja vatrenog oružja u sudnicu od strane osoba koje nisu operativno angažirane na dovođenju optuženog ili neposrednom osiguranju glavnog pretresa, bilo bi dobro raditi u koordinaciji ili najaviti službenicima sudske policije koji rade na neposrednom osiguranju glavnog pretresa. Međutim, kada u sudnici dođe do narušavanja javnog reda i mira u većem obimu i kada sudija više nema mogućnost da primijeni mjere procesne discipline, tada odgovornost za smirivanje situacije i poduzimanje drugih potrebnih mjera preuzima sudska policija.

Kada je u pitanju pregled osoba koje prisustvuju glavnom pretresu, treba napomenuti da iz odredbi krivičnih procesnih zakona ne proizilazi obaveza sudije da izda pisanu naredbu. Iz tih razloga se preporučuje da se takav pregled vrši kad je to moguće, kao i da se, zavisno od raspoloživih kapaciteta, obavezno oduzmu predmeti pogodni za napad ili nanošenje povreda, te da se zavisno od uvjeta i kapaciteta, od svake osobe koja je posjetilac na glavnom pretresu obavezno oduzmu predmeti pogodni za napad ili nanošenje povreda, te da se takve osobe evidentiraju prije ulaska u sudnicu. Ovdje treba posebno napomenuti i uredbe nosilaca pravosudnih funkcija i prostorije za saslušanje osumnjičenih osoba u tužilaštvima u kojim se nerijetko na radnom stolu i drugom vidnom mjestu u prostoriji mogu naći predmeti pogodni za napad i nanošenje povreda, kao što su makaze, nož za otvaranje koverti, staklena pepeljara, čaša i sl., a nisu rijetki ni zahtjevi za saslušanje osoba lišenih slobode bez prisustva službenika sudske policije.

Uloga i aktivnosti Visokog sudskog i tužilačkog vijeća BiH

Prije svega treba napomenuti da VSTV BiH, shodno odredbama Zakona o VSTV-u BiH, nema obaveze i odgovornosti u pogledu stanja sigurnosti kako pravosudnih institucija, tako ni nosilaca pravosudnih funkcija u BiH. Međutim, imajuću u vidu obavezu da osigura provedbu principa profesionalnosti, nezavisnosti i nepristrasnosti pravosuđa, VSTV BiH je shvatio i značaj sigurnosti pravosuđa u BiH, s obzirom na to da će bez adekvatnog sigurnosnog ambijenta u radu pravosuđa biti teško osigurati profesionalan rad i provedbu principa nezavisnosti i nepristrasnosti, ali i nesmetano funkcioniranje pravosuđa u cjelini. Tako je VSTV BiH prihvatio inicijativu Sudske policije u FBiH upućenu putem predsjednika Vrhovnog suda FBiH (aktom broj Su-sp-202/10, od 16. 7. 2010. godine), kao osobe odgovorne za upravljanje sudskom policijom, kojom je inicirano aktivno uključivanje VSTV-a BiH u rješavanje sigurnosnih pitanja koja su od značaja za rad i funkcioniranje pravosuđa. Nakon prihvatanja predmetne inicijative, VSTV BiH je 27. 8. 2010. godine organizirao sastanak kojem su prisustvovali predsjednik VSTV-a BiH, najviši nosioci pravosudnih funkcija u BiH, predstavnici sudskih policija u BiH i predstavnici Međunarodnog programa pomoći u kriminalističkoj obuci (ICITAP), koji su se složili sa postojanjem ukazanih problema, te potrebom za rješavanjem istih u okviru nadležnih institucija u BiH i aktivnog učestvovanja VSTV-a BiH.

⁴¹ "Službene novine FBiH" broj 35/2002, 56/2003- ispravka, 78/2004, 28/2005, 55/2006, 27/2007, 53/2007, 9/2009, 12/2010, 8/2013, 59/2014, 74/2020

Shodno zaključcima sa već navedenog sastanka i prijedlozima predstavnika nadležnih institucija, VSTV BiH je, na sjednici održanoj 22. 9. 2010. godine, donio odluku o formiranju Radne grupe za procjenu sigurnosti zgrada pravosudnih institucija kao i drugih sigurnosnih aspekata, u čiji sastav su imenovani predstavnik VSTV-a BiH, Međunarodnog programa pomoći u kriminalističkoj obuci, Ministarstva pravde BiH, SP BiH, SP FBiH, SP RS, SP BDBiH i DKPT BiH.

Odlukom o uspostavi i imenovanju određeni su i zadaci Radne grupe i to:

- utvrđivanje minimalnih standarda u vezi sa pitanjima sigurnosti, odnosno osiguranja i zaštite zgrada sudova i tužilaštava;
- rješavanje pitanja adekvatnih mjera i zaštite ugroženih sudija i tužilaca, odnosno sudija i tužilaca pod prijetnjom, što bi, pored stvaranja potrebnih preduvjeta za provođenje navedenih poslova, podrazumijevalo i dodatnu edukaciju službenika sudske policije, ali i nosilaca pravosudnih funkcija;
- analiza i davanje preporuka za eventualno usaglašavanje i izmjene zakonskih i podzakonskih propisa koji propisuju status službenika sudske policije, ovlaštenja sudske policije, pravila i procedure postupanja u konkretnim slučajevima i slično;
- analiza trenutnih personalnih i materijalno-tehničkih kapaciteta i davanje preporuka za eventualno povećanje broja službenika, dodatna materijalno-tehnička sredstva, opremu i prostorne kapacitete, dodatnu obuku službenika i slično;
- i druga pitanja od značaja za rad i nesmetano funkcioniranje pravosuđa u BiH sa aspekta sigurnosti i ovlaštenja sudske policije.

Radna grupa za procjenu stanja sigurnosti zgrada pravosudnih institucija je, shodno zadacima, izradila Smjernice standarda i mjera sigurnosti pravosudnih institucija i nosilaca pravosudnih funkcija u BiH koje je, na sjednici održanoj 14. jula 2011. godine, usvojio VSTV BiH. Uvažavajući značaj sigurnosti pravosuđa i potrebu kontinuiranog rada na provedbi Smjernica i uređenje oblasti sigurnosti pravosuđa u BiH, VSTV BiH je prilikom usvajanja Smjernica, Odlukom broj 08-02-2423-2/2011, od 26. 7. 2011. godine, imenovalo i Radnu grupu za praćenje primjene Smjernica standarda i mjera sigurnosti pravosudnih institucija i nosilaca pravosudnih funkcija u BiH. Ta Radna grupa, pored ostalog, za zadatak ima i da se bavi drugim pitanjima vezanim za sigurnost pravosuđa u BiH.

Poduzimaju se kontinuirani naponi da se poveća efikasnost rada ove Radne grupe, između ostalog, i kroz uključivanje u njen rad i nosilaca pravosudnih funkcija, te njenu direktnu saradnju sa rukovodiocima pravosudnih institucija.

Radna grupa za procjenu sigurnosti zgrada pravosudnih institucija, kao i drugih sigurnosnih aspekata je kao privremeno radno tijelo kroz svoj rad prerasla u stalno radno tijelo VSTV-a BiH - Radnu grupu za bezbjednost pravosudnih institucija i NPF u BiH- sa istim zadacima, te je ona u cilju stvaranja sigurnosnog ambijenta u radu pravosudnih institucija i NPF izradila *Smjernice standarda i mjera sigurnosti za upotrebu u projektima rekonstrukcije postojećih ili gradnje novih zgrada pravosudnih institucija i projektima nabavke opreme za tehničku zaštitu zgrada pravosudnih institucija* broj: 09-02-3-226/2017 od 16.01.2017. godine.

Studija slučaja

Studija slučaja 1

Opis

Prilikom rekonstrukcije jednog od objekata pravosudnih institucija, a u suprotnosti sa Smjericama standarda i mjera sigurnosti pravosudnih institucija i NPF u BiH, kao i Smjernica standarda i mjera sigurnosti za upotrebu u projektima rekonstrukcije postojećih ili gradnje novih zgrada pravosudnih institucija i u projektima nabavke opreme za tehničku zaštitu zgrada pravosudnih institucija,

sudska policija nije involvirana, te prilikom izrade projektne dokumentacije, kao i građevinskih radova na objektu nisu predviđene prostorije za smještaj i rad službenika sudske policije.

U kasnijoj fazi rekonstrukcije zgrade angažmanom rukovodioca sudske policije, improvizacijama su obezbjeđene prostorije za smještaj i rad službenika sudske policije.

Zaključak

Ovakvim postupkom došlo je do ugrožavanja sigurnosti objekta, NPF, radnika pravosudne institucije, službenika sudske policije, stranaka i drugih lica. I ovakva improvizovana rješenja negativno utiču na sistem bezbjednosti.

Studija slučaja 2

Opis

U jednoj od pravosudnih institucija došlo je do izazivanja požara u prostoriji za čuvanje dokaza. U prostoriji su bili, između ostalog, zaplijenjeno oružje, droga, bijela tehnika i drugi predmeti iz krivičnih i drugih postupaka.

Nadležni tužilac je izrazio sumnju da su požar podmetnule nepoznate osobe. Analizom ovog predmeta jasno je da je jedan od razloga neadekvatna zaštita objekta.

Zaključak

Paljenjem dokaznog materijala, mnogi od predmeta su dovedeni u pitanje, a jasan je i pritisak na pravosuđe u cjelini, dignitet suda i vladavine prava.

Statistički pregled anonimnih dojava o postavljanju MES-a:

Organizaciona cjelina	Godina sa brojem slučajeva					Ukupno	Napomena
	2017.	2018.	2019.	2020.	2021.		
SP FBiH	4	3	7	10	5	29	
SP RS	5	2	-	-	1	8	
	9	5	7	10	6	37	

11. Zaštita svjedoka

Sigurnost i zaštita svjedoka

Svjedočenje prema zakonskim propisima predstavlja opću građansku dužnost i svjedoci se saslušavaju kada postoji vjerovatnoća da će svojim iskazom moći dati obavještenja o krivičnom djelu, učiniocu i drugim važnim okolnostima. Dužnost svjedočenja podrazumijeva obavezu da se pozvani svjedok odazove pozivu i obavezu svjedočenja, te neopravdano odbijanje davanja iskaza može dovesti do procesnih posljedica u smislu kažnjavanja svjedoka, dok davanje lažnog iskaza može dovesti do krivičnog gonjenja.

Analizirajući dosadašnju praksu u pravosuđu BiH, ubrzane tokove modernizacije i stanja u društvu, te razvoja novih obrazaca ponašanja i oblika kriminaliteta koji se manifestuju najčešće u formi organizovanog kriminala i korupcije, za uspješno vođenje krivičnog postupka neophodna je saradnja svjedoka. U tom smislu nametnute obaveze svjedočenja, država mora omogućiti svjedoku da nesmetano i u odsustvu nekih oblika zastrašivanja u toku krivičnog postupka da svoj iskaz. U slučaju da se, tražeći od svjedoka da iznese dokaze, svjedok izlaže prijetnji po njen ili njegov život, država preuzima odgovornost za poduzimanje mogućih operativnih mjera kako bi se zaštitila ta osoba⁴². Saradnja između tužioca, suda i sudske policije (prema potrebi) neophodna je kako bi se izvršile ove obaveze. To zahtijeva adekvatan pravni i strateški okvir i tehničke i operativne kapacitete.

Preporuke (97) 13⁴³ (zastrašivanje svjedoka i prava odbrane) i (2005) 9 Vijeća Europe⁴⁴, precizno su definirale opće principe koji određuju primjenu mjera zaštite svjedoka. Najvažniji principi iz navedenih preporuka se odnose na to da svjedok treba biti saslušan na način da se uzmu u obzir njegov lični život i dostojanstvo, te prava koja svjedok posjeduje, kao i to da država ima obavezu donijeti zakone i formirati praksu, što bi bio preduslov da svjedok svjedoči nesmetano i bez zastrašivanja.

Uvažavajući međunarodne standarde i EKLJP, odnosno garancije i principe sadržane u njima, proistekla je potreba da se pozitivnim propisima uredi pitanje sigurnosti i zaštite svjedoka, odnosno donošenje zakona o zaštiti svjedoka pod prijetnjom i ugroženih svjedoka, te su shodno ustavnom uređenju BiH donesena četiri zakona.

Poznato je da su pitanja vezana za sigurnost i zaštitu svjedoka pred pravosudnim institucijama u BiH bili predmet analiza i izvještaja više domaćih i međunarodnih vladinih i nevladinih organizacija. Iz većeg broja ovih izvještaja proizilazi da su u praksi evidentirani mnogi slučajevi u kojim su, zbog namjere da svjedoče, svjedoci bili izloženi zastrašivanjima i ugrožavanju njihovog fizičkog integriteta. Neki svjedoci su izjavljivali da puno bolju zaštitu prava i integriteta od njih imaju optužene i osuđene osobe, zbog čega, kad god su u prilici, izbjegavaju svjedočenje, čime se indirektno otežava rad pravosudnih institucija, a posebno tužilaštava, na kojim je teret dokazivanja krivičnog djela.

U praksi su poznati i slučajevi da su svjedoci pod prijetnjom i ugroženi svjedoci:

- dolazili samostalno u zgradu u tom prilikom se osobama na recepciji ili osiguranju javno legitimirale kao „zaštićeni svjedoci“;
- koji su se na ulazu u zgradu susretali neposredno sa optuženim ili rodbinom optuženog;
- koji su pred sudnicom čekali zajedno sa rodbinom optuženih ili svjedocima odbrane koji su u bliskoj vezi sa optuženim;

⁴² A i B protiv Rumunije, presuda Evropskog suda za ljudska prava od 2. juna 2020., u odlomku 119.

⁴³ Preporuka Komiteta ministara Vijeća Evrope br. R (97)13 državama članicama o zastrašivanju svjedoka i pravu na odbranu

⁴⁴ Preporuka Komiteta ministara Vijeća Evrope Rec(2005)9 državama članicama o zaštiti svjedoka i saradnika u provođenju pravde

- koji su u sudnici sjedili na udaljenosti od jednog metra od optuženog;
- u kojima bi ih pri dolasku na sud ispred ulaza čekali novinari koji su ih fotografirali ili snimali, a kasnije njihove fotografije ili snimke prikazivali u medijima;
- kojima su pozivi na sud dostavljani putem redovne pošte, i to u nezapečaćenim i poluotvorenim kovertama koje bi dostavljač – zaposlenik poštanske firme u nekim manjim lokalnim zajednicama – ostavljao u obližnjim ugostiteljskim objektima, trgovinama ili bi ih predavao rodbini i poznicima svjedoka.

Ovakvim i sličnim slučajevima mjere koje je sud odredio u skladu sa odredbama Zakona o zaštiti svjedoka gube smisao, a integritet i sigurnost svjedoka se ugrožavaju. U konačnici ovakva praksa dovede do toga da ovi svjedoci, usljed straha i činjenice da sistem nije osigurao ni minimum mogućih mjera da bi se zaštitili od zastrašivanja, prijetnji ili napada, izbjegavaju davanje iskaza ili mijenjaju iskaze bez obzira što to nekada predstavlja čak i krivično djelo. Zbog svega navedenog, krivični postupak postaje neefikasan, te se gubi povjerenje građana u institucije krivičnog pravosuđa.

Treba napomenuti da su prethodno opisani slučajevi loše prakse uglavnom bili rezultat nedostatka adekvatnog pravnog okvira i nedostatka personalnih i materijalno-tehničkih resursa pravosudnih institucija potrebnih za provedbu mjera zaštite svjedoka, te stalne potrebe za edukacijom NPF i službenika sudske policije prilikom pružanja mjera zaštite svjedoku.

Sigurnost i zaštita svjedoka trebala bi biti sastavni dio sigurnosti pravosuđa. Pored ostalog je potrebno imati u vidu da se kvalitetnom zaštitom svjedoka povećava spremnost svjedoka na saradnju sa organima krivičnog postupka, a sam krivični postupak dobija na svojoj efikasnosti, dok se istovremeno povećava povjerenje građana u institucije pravosuđa.

Bitno je napomenuti činjenicu da je Zakonom o krivičnom postupku i Zakonom o zaštiti svjedoka pod prijetnjom i ugroženih svjedoka uređeno pružanje procesnih mjera zaštite svjedoka, dok su Zakonom o programu mjera zaštite regulirane vanprocesne mjere zaštite svjedoka. S tim u vezi, kada govorimo o vanprocesnim mjerama zaštite, Zakon o programu zaštite svjedoka ne može se primjenjivati u krivičnim postupcima koji se vode pred entitetskim sudovima i u BDBiH, jer je u članu 1. tog zakona izričito navedeno da se primjenjuje u krivičnim postupcima pred Sudom BiH. Time ostaje zakonski neregulirana situacija kada se u krivičnim postupcima koji se vode pred entitetskim sudovima i pred sudovima u BDBiH ukaže potreba da se nekim svjedocima pruži zaštita u smislu dodjeljivanja vanprocesnih mjera zaštite.

Uređenje pitanja sigurnosti i zaštite svjedoka u BiH je posebno bitno u okvirima pravosudnih institucija FBiH, RS i BDBiH, zato što je ovo pitanje poprilično uređeno u slučajevima pružanja mjera zaštite svjedocima koji se pojavljuju pred Sudom BiH. Neuređenost oblasti zaštite svjedoka pred pravosudnim institucijama entiteta i BDBiH je činjenica koja bi trebala biti zabrinjavajuća za sve koji imaju ulogu u eventualnom rješavanju ovog nedostatka, a posebno za pravosudne institucije. Naime, saradnja između tužilaštva i suda sa svjedocima, a posebno žrtvama teških krivičnih djela predstavlja osnov za svojevrsan pokazatelj efikasnosti provođenja pravde. U nekim zemljama se nemogućnost zaštite svjedoka smatra najvišim stepenom krize rada i funkcioniranja pravosudnog sistema, a samim tim i krizom u sistemu vlasti.

Zaštita svjedoka pred pravosudnim institucijama Bosne i Hercegovine

Zaštita svjedoka pred Sudom BiH i Tužilaštvom BiH je uređena Zakonom o zaštiti svjedoka pod prijetnjom i ugroženih svjedoka⁴⁵, koji je nametnut odlukom Visokog predstavnika. Shodno potrebama iz prakse a u skladu sa međunarodnim standardima, navedeni zakon je pretrpio određene izmjene i dopune, za razliku od entitetskih zakona iz ove oblasti. Pored ovog zakona,

⁴⁵ Službeni glasnik BiH, broj 3/03, 21/03, 61/04 i 55/05.

kao *lex specialis* na državnom nivou postoji i Zakon o programu zaštite svjedoka u BiH⁴⁶, a koji ne postoji na entitetskim i nivou BDBiH. Istovremeno, postojeći zakon na državnom nivou omogućava provođenje programa zaštite svjedoka u krivičnim postupcima pred Sudom BiH⁴⁷, pa se *argumentum a contrario* dalo zaključiti se ne odnosi na postupke pred sudovima entitetima i BDBiH.

S obzirom na to da se Odjeljenje za zaštitu svjedoka SIPA-e finansira iz budžeta, postavlja se pitanje da li bi iz istog budžeta bilo moguće finansirati program zaštite svjedoka, npr. za potrebe pravosudne institucije BDBiH. Naime, Odjeljenje za zaštitu svjedoka SIPA-e je jedino takve prirode i ovlaštenja na čitavom području BiH. U praksi, riječ je o Odjeljenju koje je mnogim svjedocima uspješno pružilo potrebne mjere zaštite, te koje uspješno provodi i programe zaštite svjedoka. Treba napomenuti da je u decembru 2013. godine usvojen novi Zakon o programu zaštite svjedoka, koji je usklađen sa preporukama Vijeća Evrope i drugim standardima, ali koji i dalje ne obuhvata entitetske i nivo BDBiH. Mišljenja smo da bi pitanje provedbe programa mjera zaštite svjedoka za sve pravosudne institucije u BiH, bilo potrebno urediti jednim zakonskim propisom. Sudska policija BiH, koja je nadležna za sigurnost zgrade Suda i Tužilaštva BiH, kao i za postupanje po naredbama navedenih pravosudnih institucija, nema nikakve direktne ingerencije u pogledu provođenja mjera zaštite svjedoka, pa čak ni u trenutku kada takvi svjedoci neposredno dolaze u zgradu navedenih pravosudnih institucija.

Zaštita svjedoka pred pravosudnim institucijama u Federacije BiH

Kada je u pitanju zaštita svjedoka pred pravosudnim institucijama u FBiH, treba napomenuti da postoji *lex specialis* propis koji uređuje navedenu oblast, i to Zakon o zaštiti svjedoka pod prijetnjom i ugroženih svjedoka⁴⁸. Navedenim zakonom uređuju se mjere koje osiguravaju zaštitu svjedoka pod prijetnjom i ugroženih svjedoka u krivičnim postupcima koje vode općinski sudovi, kantonalni sudovi i Vrhovni sud FBiH ili kantonalni tužioci i federalni tužilac za krivična djela koja su u nadležnosti suda⁴⁹. Za razliku od državnog nivoa, u FBiH ne postoji neki drugi propis koji definira vanprocesne mjere zaštite svjedoka⁵⁰, osim obaveze za donošenje podzakonskog propisa. Konkretno, svaki sud je obavezan usvojiti Poslovnik o radu koji osigurava odgovarajuće korištenje mjera zaštite svjedoka predviđenih ovim zakonom i koji garantira da će se svjedocima dati drugi adekvatni vidovi zaštite ili zbrinjavanja, kao što je to predviđeno odgovarajućim zakonima FBiH i BiH⁵¹. Ovdje se može postaviti pitanje kolizije zakonskih propisa s obzirom na to da provedbene propise o radu SP FBiH može donositi isključivo predsjednik Vrhovnog suda FBiH.

Uloga Sudske policije u FBiH

S ciljem prevazilaženja problema i nedostataka u provedbi mjera zaštite svjedoka pred pravosudnim institucijama u FBiH, predsjednik Vrhovnog suda FBiH je donio Pravilnik o načinu vršenja poslova sudske policije pri provedbi mjera zaštite svjedoka pred pravosudnim institucijama u FBiH⁵², uz napomenu da je donošenjem novog Zakona o sudskoj policiji u FBiH u proceduri donošenje i novog Pravilnika koji uređuje pitanje provedbi mjera zaštite svjedoka. Dakle, navedenim Pravilnikom su stvorene pretpostavke da se u toku trajanja krivičnog postupka nesmetano primjenjuje Zakon o zaštiti svjedoka pod prijetnjom i ugroženih svjedoka FBiH. Ovim

⁴⁶ Službeni glasnik BiH, broj 29/04.

⁴⁷ Član 1. Zakona o programu zaštite svjedoka u BiH glasi: „Namjena ovog zakona je da osigura efikasnu zaštitu svjedoka u toku i nakon krivičnog postupka kako bi se svjedoku omogućilo slobodno i otvoreno svjedočenje u krivičnom postupku pred Sudom BiH.”

⁴⁸ Službene novine Federacije BiH, broj 36/03.

⁴⁹ Član 1. Zakona o zaštiti svjedoka pod prijetnjom i ugroženih svjedoka.

⁵⁰ Npr. fizičko-tehnička zaštita svjedoka ili članova porodice, izmještanje svjedoka, osiguranje dolaska svjedoka na sud, psiho-socijalna podrška svjedoku i sl.

⁵¹ Član 26. Zakona o zaštiti svjedoka pod prijetnjom i ugroženih svjedoka.

⁵² Broj Su-sp-59-1/12, od 01. 06. 2012. godine.

zakonom je definirano da će vanprocesne mjere zaštite svjedoka pred svim sudovima i tužilaštvima u FBiH provoditi SP FBiH, odnosno Jedinica za sigurnost i zaštitu SP FBiH⁵³. U sklopu ove Jedinice je uspostavljen Odsjek za zaštitu svjedoka i nosilaca pravosudnih funkcija, kao jedinica specijalizirana za izvršenje poslova iz djelokruga rada sudske policije i provedbu mjera zaštite svjedoka za pravosudne institucije u FBiH. Pravni osnov za donošenje Pravilnika je, pored odredbe Ustava FBiH iz koje proizilazi da će sudska policija pomoći u osiguranju prisustva svjedoka, proistekao i iz odredbi novog Zakona o sudskoj policiji⁵⁴.

Mjere zaštite svjedoka u Federaciji BiH

Zakonom o sudskoj policiji u FBiH je definisano da sudska policija u skladu sa pisanom naredbom pravosudne institucije obavlja poslove zaštite svjedoka koji se u krivičnim postupcima tretiraju kao svjedoci pod prijetnjom, ugroženi svjedoci i zaštićeni odnosno anonimni svjedoci, uključujući članove porodice i drugih osoba u bliskoj vezi sa svjedokom.

Ovaj Zakon o zaštiti svjedoka definiše mjere zaštite, odnosno sve pojedinačne mjere čija je svrha zaštita svjedoka i bliske osobe od zastrašivanja, napada ili bilo kakvih drugih posljedica zbog njene ili njegove odluke da svjedoči, odnosno saraduje sa organima pravosuđa.

Mjere kojima se osigurava zaštita svjedoka, odnosno bliske osobe su:

- a) fizička i tehnička zaštita osobe, koja se sastoji u sprečavanju ugrožavanja života, zdravlja, fizičkog integriteta, slobode ili imovine svjedoka odnosno njoj bliske osobe, upotrebom fizičko - tehničkih mjera;
- b) premještanje, koje se sastoji u privremenom preseljenju svjedoka i bliske osobe iz mjesta njenog ili njegovog prebivališta ili boravišta u drugo mjesto u FBiH koje odredi nadležna organizaciona jedinica SP FBiH;
- c) druge mjere predviđene zakonom o pravilima postupka i drugim propisima.

Mjere pod tačkama a) i b) preduzimaju se na osnovu pisane saglasnosti svjedoka i bliske osobe, a u slučajevima pod tačkom b) sudska policija sa svjedokom i bliskom osobom potpisuje sporazum.

Sudska policija će svjedoku, odnosno njemu bliskoj osobi u toku primjene mjera zaštite pružiti ili organizovati pružanje potrebne pravne, medicinske i psihološke pomoći. Pomoć ne može biti veća od iznosa koji je neophodan za pokrivanje životnih troškova i uključenja u novu društvenu sredinu.

Sredstva za provođenje mjera zaštite svjedoka u skladu sa Zakonom o sudskoj policiji u FBiH se planiraju i osiguravaju u budžetu FBiH.

Svi organi uprave i javne ustanove u FBiH dužni su postupiti po zahtjevima sudske policije, te u cilju provođenja mjera zaštite svjedoka sudskoj policiji pružiti pomoć iz svoje nadležnosti.

Ovdje želimo napomenuti da je ovo samo djelimično uređenje ove oblasti u FBiH, zato što obuhvata samo zaštitu svjedoka u toku trajanja krivičnog postupka, a ne kako bi to trebalo biti - prije, u toku i nakon krivičnog postupka, te iz razloga nepostojanja jasno definiranog pravnog okvira za provođenje programa zaštite svjedoka pred pravosudnim institucijama u FBiH.

Zaštita svjedoka pred pravosudnim institucijama RS

Procesni dio zaštite svjedoka pred pravosudnim institucijama u RS se zasniva na načelima koji se primjenjuju i u FBiH, isti je uređen *lex specialis* Zakonom o zaštiti svjedoka u krivičnom postupku⁵⁵. Kada su u pitanju vanprocesne mjere zaštite svjedoka treba napomenuti da je ova

⁵³ Član 54. stav 6. Pravilnika o načinu vršenja poslova i primjeni ovlaštenja Sudske policije u FBiH, broj Su-sp-34/21 od 08.03.2021. godine

⁵⁴ Član 32. Zakona o sudskoj policiji u Federaciji BiH, („Službene novine FBiH“, broj 77/20)

⁵⁵ Zakon o zaštiti svjedoka u krivičnom postupku („Sl. glasnik RS“ broj 48/03)

oblast djelimično uređena u okvirima Sudske policije Republike Srpske Pravilnikom o načinu vršenja poslova sudske policije pri provedbi mjera zaštite svjedoka pred pravosudnim institucijama u Republici Srpskoj.⁵⁶

Imajući u vidu navedeno, na nadležnim organima je da, s ciljem uređenja oblasti zaštite svjedoka pred pravosudnim institucijama u RS, odrede pravce djelovanja, odnosno eventualno uspostave posebnu jedinicu koja bi se bavila provedbom vanprocesnih mjera zaštite svjedoka pred pravosudnim institucijama u RS. Mogući koncepti eventualne uspostave ovakvog tipa jedinice je da se ona uspostavi u okvirima Sudske policije RS.

Zaštita svjedoka pred pravosudnim institucijama BDBiH

Procesni dio zaštite svjedoka pred pravosudnim institucijama u BDBiH zasniva se na načelima koja su uređena *lex specialis* Zakonom o zaštiti svjedoka pod prijetnjom i ugroženih svjedoka⁵⁷. Kada je u pitanju poduzimanje vanprocesnih mjera zaštite svjedoka, nisu precizno uređene kako posebnim zakonskim, tako ni podzakonskim propisom. Iz navedenih razloga i u okvirima ovog dijela pravosudnog sistema BiH, predstoji poduzimanje aktivnosti na preciznom uređenju oblasti mjera zaštite svjedoka.

Uloga Visokog sudskog tužilačkog vijeća BiH

Da je zaštita svjedoka sastavni dio i od posebnog značaja za profesionalan rad pravosuđa u BiH, proizilazi iz nastojanja VSTV-a BiH se ova oblast uredi sveobuhvatno precizno na svim nivoima BiH.

Konkretno aktivnosti VSTV-a BiH ogledaju se u sljedećem:

1. Odluci o usvajanju i obaveznoj primjeni Standarda u provođenju mjera zaštite svjedoka pred sudovima BiH, broj: 02-02-3128-1/2010, 17.09. 2010. godine;
2. Usvajanju Smjernica standarda mjera sigurnosti pravosudnih institucija i nosilaca pravosudnih funkcija BiH, koje u jednom dijelu definiraju tehnička pitanja zgrada pravosudnih institucija i prostorija za svjedoke, te daju preporuke za legislativno uređenje;
3. Izradi Edukativnog modula Procesne mjere zaštite svjedoka iz 2012. godine.

Mišljenja smo da su sve ili većina ovih aktivnosti poduzete s ciljem provedbe Državne strategije za rad na predmetima ratnih zločina, odnosno s ciljem provođenja procesnih mjera zaštite svjedoka prilikom suđenja u predmetima ratnih zločina pred kantonalnim i okružnim sudovima, te sudom BDBiH. Međutim, istovremeno je zanemarena oblast paralelnog uređenja provođenja vanprocesnih mjera zaštite svjedoka.

Studija slučaja

Studija slučaja 1

Opis

Prilikom dostavljanja naredbe za postupanje sa zaštićenim svjedokom, a u suprotnosti sa zakonima o zaštiti svjedoka, NPF ne klasifikuju status svjedoka. Stoga je sve prisutnija pojava da su svi svjedoci - zaštićeni svjedoci.

Takođe, dostava naredbe se često vrši u otvorenim kovertama, pa čak i poštom, gdje je omogućeno da se namjerno ili nenamjerno otkrije identitet i status svjedoka.

⁵⁶ Pravilnik o načinu vršenja poslova sudske policije pri provedbi mjera zaštite svjedoka pred pravosudnim institucijama u Republici Srpskoj (broj SU/SP-163/15 od 19.03.2015.g.)

⁵⁷ Zakon o zaštiti svjedoka u krivičnom postupku („Sl. glasnik BDBiH“ broj 10 od 24.06.2003., 8/07, 19/07)

Zaključak

Navedenim postupcima ugrožena je bezbjednost zaštićenog svjedoka, ali i proces koji se vodi pred nadležnim sudom.

Studija slučaja 2

Opis

Postupajući po naredbi za primjenu mjera zaštite svjedoka u predmetu ratnog zločina, službenici sudske policije su preduzeli propisane mjere i radnje. Svjedok je davao izjavu iz odvojene prostorije uz primjenu tehničkih sredstava (distorzija glasa i lika). Postupajući sudija je tokom javne rasprave otkrio identitet zaštićenog svjedoka.

Po ovom predmetu preduzete su adekvatne mjere od strane nadležnog tužilaštva.

Zaključak

Iako su preduzete adekvatne mjere, bitno je istaknuti da je došlo do otkrivanja identiteta zaštićenog svjedoka i ugrožavanja njegove bezbjednosti, kao i bezbjednosti službenika sudske policije, te porodice zaštićenog svjedoka.

Statistički pregled pružanja mjera zaštite zaštićenim svjedocima:

Sudska policija FBiH

Organizaciona jedinica	Godina	Broj slučajeva	Napomena
SP FBiH	2017.	13	
	2018.	15	
	2019.	2	
	2020.	1	
	2021.	6	

Druga faza (Izrada Strategije)

Ovaj dokument čini polaznu osnovu i platformu za izradu prvog sveobuhvatnog i jedinstvenog strateškog dokumenta u području sigurnosti pravosuđa u Bosni i Hercegovini, i taj proces će se sastojati u definiranju sljedećih elemenata:

1. Prijedlog strateških ciljeva i programa/mjera
2. Unapređenje pravnog okvira
3. Jačanje institucionalnih kapaciteta
4. Dalje razvijanje i modernizacija operativnih procedura rada
5. Poboljšanje saradnje i koordinacije
6. Uspostavljanje stalnog mehanizma praćenja i evaluacije
7. Akcioni plan za implementaciju strateškog dokumenta
8. Prilozi